

**Regulacja zasad współpracy przedsiębiorców ze
szkołami branżowymi kształcącymi dla potrzeb
branży organizacji turystyki**

**Wykonano w ramach projektu Sektorowa Rada ds. Kompetencji w Turystyce nr
POWR.02.12.00-00-0010/16**

Termin realizacji projektu: Listopad 2020 r.

Autor raportu: Mariusz Barczak

Wprowadzenie

Niniejszy raport stanowi jedno z trzech opracowań nt. Regulacji zasad współpracy przedsiębiorców ze szkołami branżowymi kształcącymi dla potrzeb turystyki tj. gastronomii, hotelarstwa i organizacji turystyki. Treść raportu jest zatem częściowo zbieżna z analogicznymi rozdziałami raportów dotyczących hotelarstwa i organizacji turystyki. We wszystkich trzech raportach zdefiniowano także wymienione poniżej cele, które odniesiono, w zależności od zakresu raportu, do branży gastronomicznej, hotelarstwa lub organizacji turystyki.

Cele sformułowano następująco:

- analiza stanu kształcenia zawodowego dla branży turystycznej;
- identyfikacja aktów prawnych, które regulują zasady współpracy szkół z przedsiębiorcami a także określenie form współpracy których dotyczą;
- prezentacja zasad wprowadzonych przez wymienione powyżej akty prawne;
- ocena wprowadzonych rozwiązań w zakresie ułatwiania lub utrudniania tej współpracy;
- wskazanie aktów modyfikujących lub uzupełniających dotychczas obowiązujące zasady współpracy, w związku z wystąpieniem pandemii COVID-19 oraz ocena przydatności nowych przepisów do rozwiązywania problemów w obszarze współpracy;
- ocena uniwersalności wprowadzonych przepisów w innych sytuacjach kryzysowych;
- wskazanie rekomendacji dla Sektorowej Rady Kompetencji – Turystyka dotyczących potrzeby wystąpienia w sprawie zmian przepisów.

Cele realizowano wykorzystując metodę badawczą polegającą na analizie dokumentów, w szczególności aktów prawnych regulujących współpracę szkół branżowych I i II stopnia z przedsiębiorcami. Ponadto przy wykorzystaniu kwestionariusza dostępnego online przeprowadzono ankietę wśród szkół

branżowych kształcących w zawodach turystycznych, w celu uzyskania oceny rozwiązań wprowadzonych przez przepisy objęte analizą.

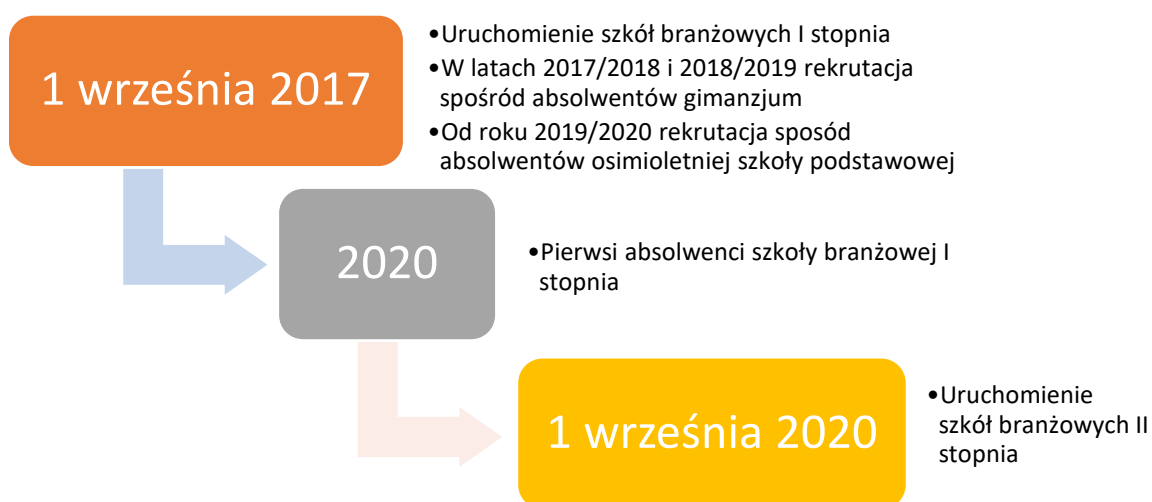
Raport składa się z czterech zasadniczych części, poprzedzonych wprowadzeniem. Pierwsza część raportu odnosi się do charakterystyki kształcenia zawodowego dla sektora turystyki. W drugiej części zaprezentowano regulacje prawne dotyczące współpracy szkół z przedsiębiorcami oraz zidentyfikowano formy tej współpracy. W kolejnej, trzeciej części raportu, w oparciu o wyniki ankiety przeprowadzone wśród szkół dokonano oceny rozwiązań wprowadzonych przez przepisy objęte analizą. W części czwartej skoncentrowano się na regulacjach dotyczących współpracy szkół z przedsiębiorcami w okresie pandemii COVID-19. Całość kończy podsumowanie oraz rekomendacje dla Sektorowej Rady ds. Kompetencji – Turystyka oraz bibliografia.

1. Charakterystyka systemu kształcenia zawodowego dla branży gastronomicznej

Podstawą analizy odnoszącej się do regulacji zasad współpracy przedsiębiorców ze szkołami branżowymi kształcącymi dla potrzeb organizacji turystyki jest charakterystyka systemu szkolnictwa branżowego w Polsce utworzonego 1 września 2017 (patrz ryc. 1). Zgodnie z ustawą prawo oświatowe¹, kształcenie zawodowe odbywa się w pięciu typach szkół publicznych i niepublicznych tj.: pięcioletnim technikum, trzyletniej branżowej szkole I stopnia, trzyletniej szkole specjalnej przysposabiającej do pracy, dwuletniej branżowej szkole II stopnia oraz szkole policealnej dla osób posiadających wykształcenie średnie lub wykształcenie średnie branżowe.

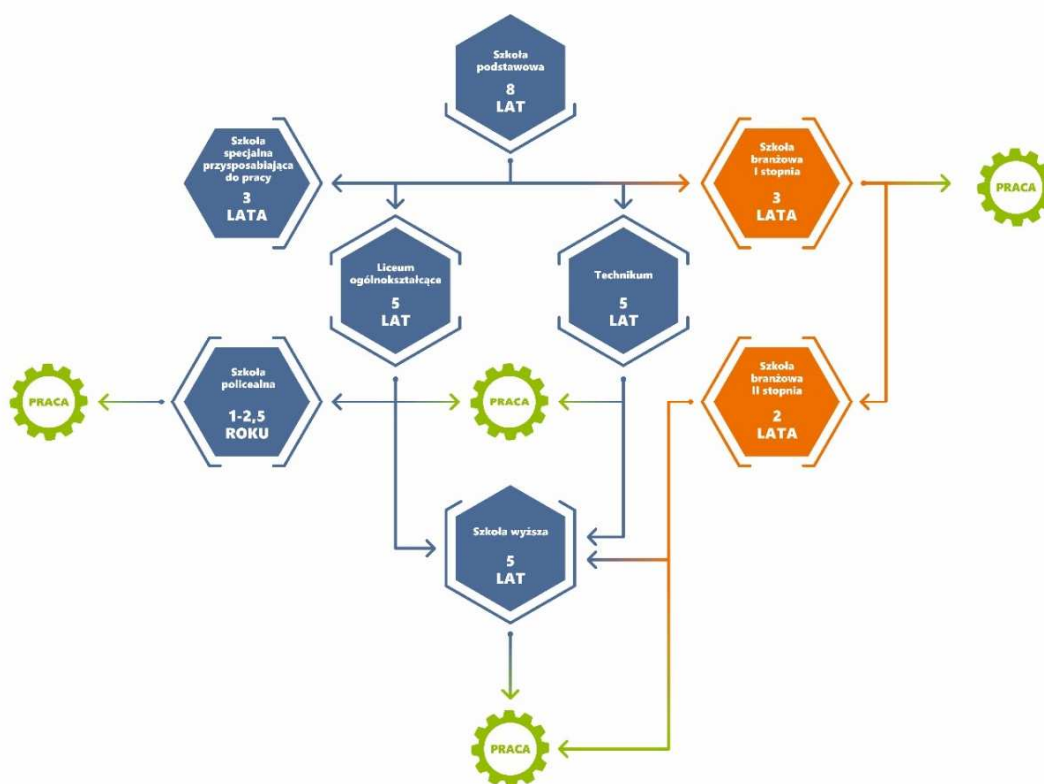
¹ Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (Dz. U. z 2020 r. poz. 910 i 1378) ogłoszono dnia 22 maja 2020 r. - obowiązuje od dnia 1 września 2017 r.

Ryc. 1
Reforma edukacja w latach 2017 – 2020

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://reformaedukacji.men.gov.pl/o-reformie/uczen-i-rodzic/branzowa-szkola-i-i-ii-stopnia.html> [dostęp dnia 19.08.2020].

Ryc. 2. System edukacji w Polsce po 1 września 2017 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://reformaedukacji.men.gov.pl/wp-content/uploads/2016/11/plakat-reforma.jpg> [dostęp 19.08.2020 r.]

Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe² reguluje zasady funkcjonowania podmiotów polskiego systemu oświaty, w tym podmiotów prowadzących kształcenie zawodowe. Zgodnie z tą ustawą, kształcenie zawodowe w Polsce odbywa się w następujących typach szkół publicznych i niepublicznych (patrz ryc. 2):

- pięcioletnie technikum, umożliwiające uzyskanie dyplomu zawodowego po zdaniu egzaminów zawodowych w danym zawodzie oraz uzyskanie świadectwa dojrzałości po zdaniu egzaminu maturalnego;
- trzyletnia branżowa szkoła I stopnia, umożliwiająca uzyskanie dyplomu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe po zdaniu egzaminu potwierdzającego kwalifikacje w danym zawodzie, a także dalsze

² Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe. Dz.U. z 2017 r. poz. 59.

kształcenie w branżowej szkole II stopnia kształcącej w zawodzie, w którym wyodrębniono kwalifikację wspólną dla zawodu nauczanego w branżowej szkole I i II stopnia, lub w liceum ogólnokształcącym dla dorosłych począwszy od klasy II;

- trzyletnia szkoła specjalna przysposabiająca do pracy, umożliwiająca uzyskanie świadectwa potwierdzającego przysposobienie do pracy;
- dwuletnia branżowa szkoła II stopnia, umożliwiająca uzyskanie dyplomu zawodowego w zawodzie nauczonym na poziomie technika, w którym wyodrębniono kwalifikację wspólną dla zawodu nauczanego w branżowej szkole I i II stopnia, po zdaniu egzaminu zawodowego w danym zawodzie, oraz uzyskanie świadectwa dojrzałości po zdaniu egzaminu maturalnego;
- szkoła policealna dla osób posiadających wykształcenie średnie lub wykształcenie średnie branżowe, o okresie nauczania nie dłuższym niż 2,5 roku, umożliwiająca uzyskanie dyplomu zawodowego po zdaniu egzaminów zawodowych w danym zawodzie.

W wersji obowiązującej od 1 września 2017 r. Prawo oświatowe wskazuje na potrzebę istotnego wsparcia procesu edukacji ze strony pracodawców, stowarzyszeń, związków pracodawców, a także sektorowych rad kompetencji. Upoważnia również ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania do zawierania porozumień z organizacjami pracodawców, przedsiębiorstwami, samorządami gospodarczymi oraz innymi organizacjami pozarządowymi w celu poprawy stanu kształcenia zawodowego, w szczególności realizacji praktycznej nauki zawodu³. Rozwiązania wprowadzone tą ustawą są odpowiedzią na diagnozę postawioną w Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030, w której stwierdzono, że niedopasowanie struktury kształcenia do potrzeb rynku pracy jest główną przyczyną niskiej aktywności zawodowej ludzi młodych. Wśród wymienionych w tym dokumencie problemów szczegółowych wymagających rozwiązania wskazano m.in. na niedostateczną współpracę między technikami oraz szkołami zasadniczymi zawodowymi a środowiskiem pracodawców. Za szczególnie ważne uznano

³ Art. 120 – Prawo oświatowe. Dz.U.2020.910.

zapewnienie udziału lokalnych firm w procesie kształcenia umiejętności zawodowych⁴.

W roku szkolnym 2018/19 kształcenie zawodowe było prowadzone 1578 branżowych szkołach I stopnia dla młodzieży. Ponadto funkcjonowały 522 szkoły przysposabiające do pracy. Do branżowych szkół I stopnia uczęszczało łącznie 146,2 tys. uczniów (w tym uczniów oddziałów szkół zawodowych), z czego 93,4% uczyło się w szkołach dla młodzieży, a 6,6% w szkołach specjalnych. Największą popularnością wśród uczniów branżowych szkół I stopnia dla młodzieży w roku szkolnym 2018/19 cieszyły się zawody z podgrupy inżynieryjno-technicznej (40,2%) oraz usług dla ludności⁵ (27,1%). Mężczyźni przeważali w zawodach z podgrupy rybactwo (gdzie wszyscy uczniowie to mężczyźni), architektury i budownictwa (99,6% mężczyzn), inżynieryjno-technicznej (99,1%), leśnej (98,4%), rolniczej (77,4%) oraz produkcji i przetwórstwa (67,6%). Kobiety stanowiły większość wśród uczniów wybierających kształcenie w zawodach z podgrupy biznesu i administracji (82,2%), usług dla ludności (70,8%) oraz artystycznej (53,9%)⁶.

Porównując dane z roku szkolnego 2018/2019 do danych z poprzednich lat można zauważyć znaczne zmniejszenie się liczby uczniów w szkolnictwie zawodowym. W roku szkolnym 1990/91 było bowiem 814,5 tys. uczniów a w 2010/11 224,9 tys. uczniów.⁷ Najwięcej szkół branżowych zlokalizowanych było w województwach: śląskim (172 placówki), mazowieckim (163) i wielkopolskim (149), natomiast najmniej w województwach: podlaskim (42), opolskim (46) i lubuskim (52) (patrz tab. 1).

W grupie zawodów, która można uznać za zawody związane z branżą organizatorów turystyki znajdują się technik obsługi turystycznej oraz technik turystyki wiejskiej (patrz ryc. 3).

⁴ Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030, Warszawa 2019, s. 12. <https://www.gov.pl/web/fundusze-regiony/krajowa-strategia-rozwoju-regionalnego> [dostęp 19.08.2020]

⁵ W obszarze usług dla ludności znajdują się zawody związane z sektorem turystyki tj. Kucharz, Kelner, Technik turystyki wiejskiej, Technik żywienia i usług gastronomicznych, Technik hotelarstwa, Pracownik pomocniczy obsługi hotelowej, Technik obsługi turystycznej.

⁶ Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2018/2019 - <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/edukacja/edukacja/oswiata-i-wychowanie-w-roku-szkolnym-20182019,1,14.html> [dostęp dnia 19.08.2020]

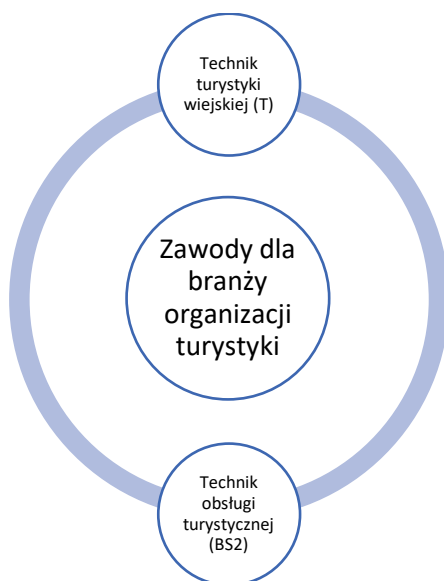
⁷ Tamże s. 76.

Tab. 1. Branżowe szkoły I stopnia wg. województw – rok szkolny 2018/2019

Województwo	Ogółem (szkoły dla młodzieży/szkoły specjalne)
Dolnośląskie	119
Kujawsko-Pomorskie	114
Lubelskie	88
Lubuskie	52
Łódzkie	91
Małopolskie	146
Mazowieckie	163
Opolskie	46
Podkarpackie	81
Podlaskie	42
Pomorskie	95
Śląskie	172
Świętokrzyskie	62
Warmińsko-mazurskie	74
Wielkopolskie	149
Zachodniopomorskie	84
Razem	1578

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS z 12.02.2020 - Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2018/2019.

Ryc. 3. Wykaz zawodów związanych z branżą organizacji turystyki w szkołach

Oznaczenia: BS1 – trzyletnia szkoła branżowa 1 stopnia, BS2 – dwuletnia szkoła branżowa 2 stopnia, T – pięcioletnie technikum.

Źródło: Opracowanie własne.

Ryc. 4. Liczba szkół kształcących w zawodzie technika obsługi turystycznej wg. województw

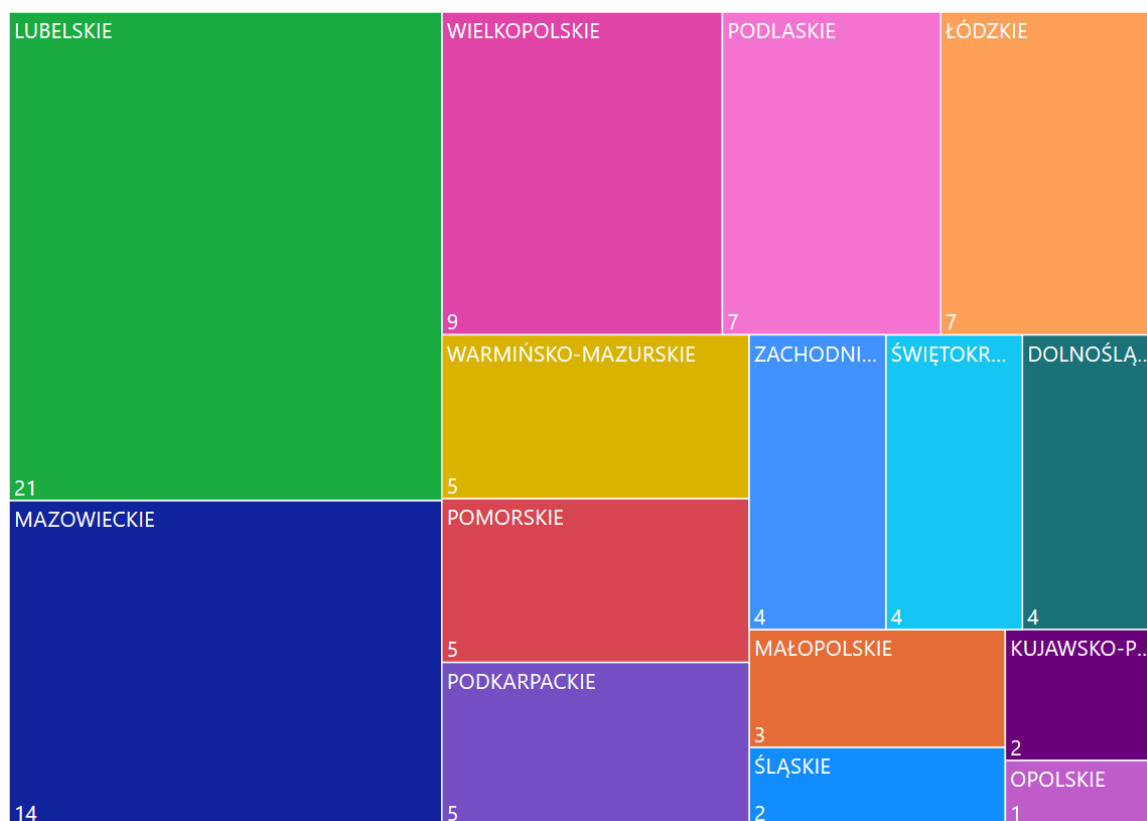

Źródło: opracowanie własne (dane za rok szkolny 2019/2020).

Liczba szkół kształcących w zawodzie **technika obsługi turystycznej** jest największa w województwach małopolskim (27 placówek), śląskim (26), mazowieckim (22), natomiast najmniejsza w województwach świętokrzyskim (4), opolskim (5) i lubuskim (5) (patrz ryc. 4).

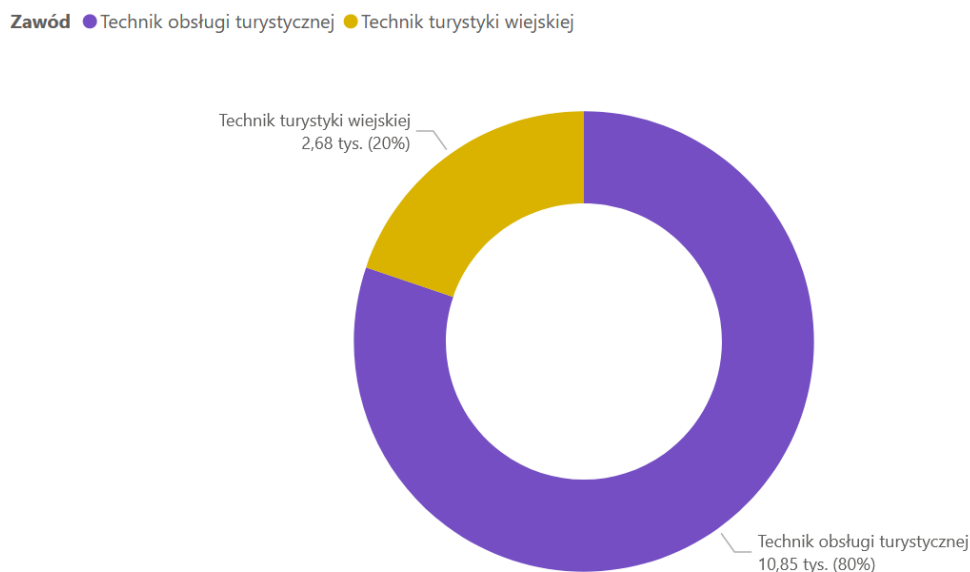
Odnosząc się do zawodu **technika turystyki wiejskiej** najwięcej placówek zlokalizowanych jest w województwach lubelskim (21), mazowieckim (14) i wielkopolskim (9), natomiast najmniejsza w województwach opolskim (1 placówka) oraz śląskim i kujawsko-pomorskim (po 2 placówki) (patrz ryc. 5).

Ryc. 5. Liczba szkół kształcących w zawodzie technik turystyki wiejskiej wg. województw

Źródło: opracowanie własne (dane za rok szkolny 2019/2020).

Ryc. 6. Liczba uczniów w szkołach kształcących dla branży organizacji turystyki

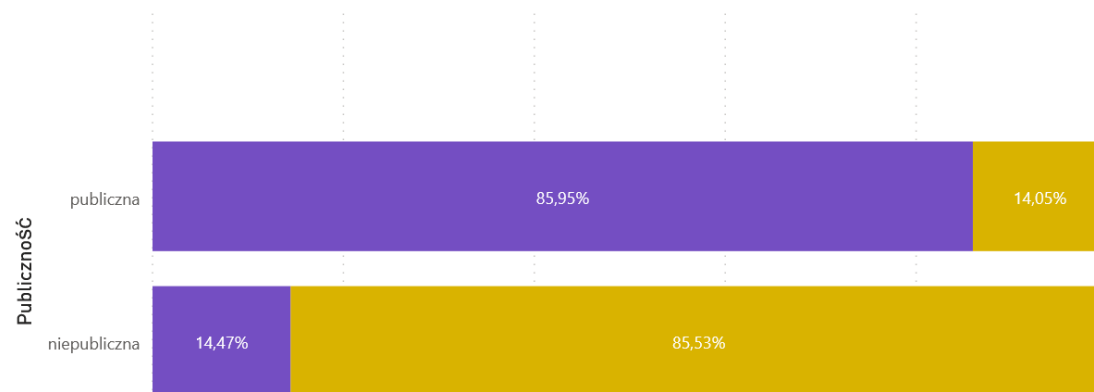
Źródło: opracowanie własne (dane za rok szkolny 2019/2020).

Największa liczba uczniów (10,85 tys.) zdecydowała się podjąć kształcenie w zawodzie technika obsługi turystycznej, natomiast 2,68 tys. wybrało zawód technika turystyki wiejskiej (patrz ryc. 6).

Wyraźna różnica w obu zawodach widoczna jest w procentowym rozkładzie zawodów wg. typu szkoły, gdzie 85,95% placówek publicznych kształci w zawodzie technika obsługi turystycznej, podczas gdy w placówkach niepublicznych w 85,53% dominuje technik turystyki wiejskiej (patrz ryc. 7).

Ryc. 7. Procentowy rozkład zawodów wg. typu szkoły

Zawód ● Technik obsługi turystycznej ● Technik turystyki wiejskiej

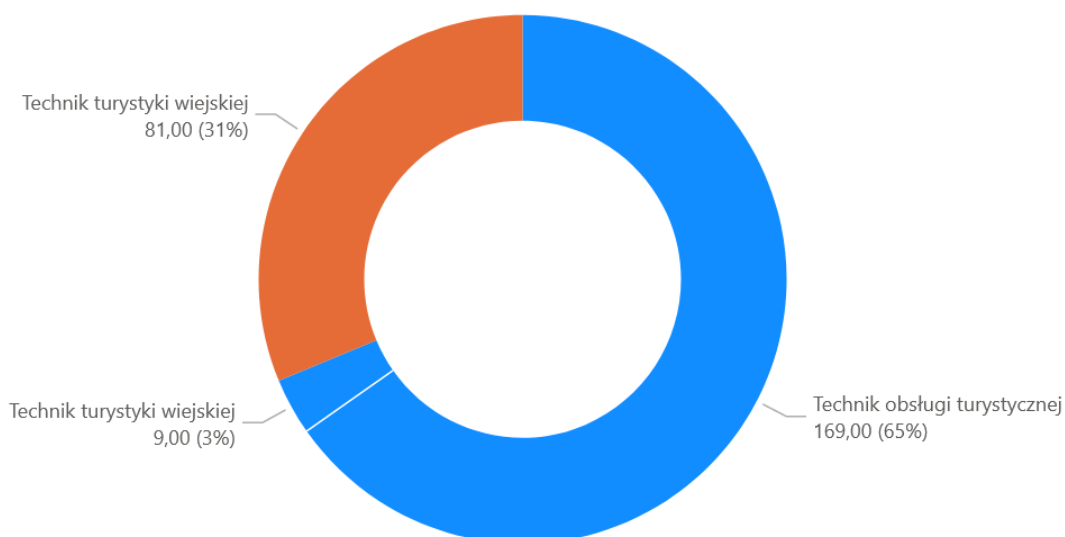
Źródło: opracowanie własne (dane za rok szkolny 2019/2020).

Rozpatrując analizę wg. typu podmiotu można zaobserwować, że 81 placówek policealnych oferuje kształcenie w zawodzie technika turystyki wiejskiej, natomiast w technikach wystąpiło tylko 9 takich przypadków. W technikach dominował bowiem zawód technika obsługi turystycznej (169 placówek) (patrz ryc. 8).

Oferta kształcenia w obu ww. zawodach jest wyraźnie zróżnicowana pod względem obszaru tj. na obszarach miejskich dominującym zawodem, w którym prowadzi się kształcenie jest technik obsługi turystycznej (68,75% placówek) podczas gdy na obszarach wiejskich dominującym zawodem jest technik turystyki wiejskiej (76,19%) (patrz ryc. 9).

Ryc. 8. Procentowy rozkład szkół wg. typu podmiotu

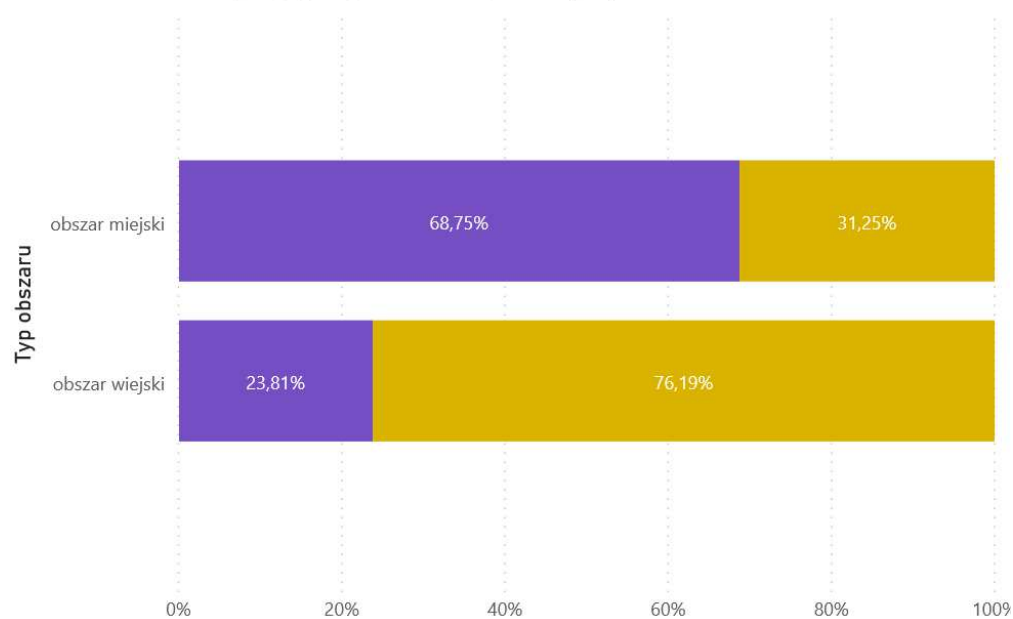
Typ podmiotu ● Technikum ● Szkoła policealna

Źródło: opracowanie własne (dane za rok szkolny 2019/2020).

Ryc. 9. Procentowy rozkład szkół wg. typu obszaru

Zawód ● Technik obsługi turystycznej ● Technik turystyki wiejskiej

Źródło: opracowanie własne (dane za rok szkolny 2019/2020).

Podsumowując, zaprezentowane w tej części raportu informacje dotyczące charakterystyki kształcenia zawodowego dla potrzeb branży obsługi turystyki pokazują powiązanie typu obszaru (wiejski/miejski) z typem zawodu oferowanym w placówkach kształcenia. Na naukę w tych zawodach zdecydowało się zdecydowanie mniej uczniów (około 13,5 tys.) niż np. w zawodach dla branży gastronomicznej, gdzie liczba uczniów osiąga poziom 83 tys. Ukazanie skali kształcenia z podziałem na województwa, typ obszaru i podmiotu, liczbę uczniów w poszczególnych zawodach a także typ szkoły (publiczna, niepubliczna) ma w zamyśle pozwolić na bardziej precyzyjne powiązanie opisywanych w kolejnych częściach raportu regulacji prawnych z zaprezentowanymi w tym rozdziale danymi.

2. Identyfikacja dokumentów i form odnoszących się do współpracy szkół kształcących kadry dla potrzeb branży turystycznej z przedsiębiorcami

Zasady współpracy szkół z przedstawicielami pracodawców określa Prawo oświatowe oraz dwa rozporządzenia tj.: Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 22 lutego 2019 r. w sprawie praktycznej nauki zawodu⁸ oraz Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 13 marca 2017 r. w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego⁹.

Współpraca szkół z pracodawcami realizowana może być na podstawie umowy lub porozumienia przez minimum jeden cykl kształcenia. Zidentyfikowano następujące formy współpracy szkół kształcących w zawodach dla branży organizacji turystyki z przedsiębiorcami z tej branży¹⁰:

- realizacja kształcenia zawodowego, w tym praktycznej nauki zawodu, we współpracy z pracodawcą,
- wyposażenie warsztatów lub pracowni szkolnych,
- organizacja egzaminów zawodowych,
- doskonalenie nauczycieli kształcenia zawodowego, w tym organizowanie szkoleń branżowych,

⁸ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 22 lutego 2019 r. w sprawie praktycznej nauki zawodu (Dz.U. 2019 poz. 391).

⁹ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 13 marca 2017 r. w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego (Dz.U. 2017 poz. 622).

¹⁰ Współpraca szkolnictwa zawodowego z przedsiębiorcami w województwie dolnośląskim, Wałbrzych 2019, s. 13.

- realizacja doradztwa zawodowego i promocji kształcenia zawodowego,
- tworzenie klas patronackich.

Jednak nie wszystkie z ww. form współpracy zostały objęte szczegółową regulacją prawną. Obowiązek takiej współpracy staje się aktualny od roku szkolnego 2019/2020 – 2021/2022 dla szkół rozpoczynających kształcenie w nowych zawodach, a od roku szkolnego 2022/2023 i w kolejnych latach szkolnych dla wszystkich szkół prowadzących kształcenie zawodowe. Należy również podkreślić, iż obowiązek ten nie dotyczy branżowych szkół II stopnia, w których kształcenie zawodowe odbywa się w oparciu o kwalifikacyjne kursy zawodowe¹¹.

Pierwsze z ww. rozporządzeń o tj. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 22 lutego 2019 r. w sprawie praktycznej nauki zawodu określa:

- warunki i tryb organizowania praktycznej nauki zawodu;
- zakres spraw określonych w umowie zawartej pomiędzy szkołą a podmiotem przyjmującym uczniów lub słuchaczy na praktyczną naukę zawodu;
- przeznaczenie środków finansowych, które szkoły prowadzące kształcenie zawodowe przekazują podmiotom przyjmującym uczniów na praktyczną naukę zawodu;
- kwalifikacje wymagane od osób prowadzących praktyczną naukę zawodu i przysługujące im uprawnienia;
- ramowy program kursu pedagogicznego dla instruktorów praktycznej nauki zawodu oraz zakres informacji, jakie umieszcza się na zaświadczeniu wydawanym po ukończeniu tego kursu.

Zasady wprowadzone tym rozporządzeniem mają również zastosowanie do pracowników „młodocianych”¹², odbywających praktyczną naukę zawodu w ramach przygotowania zawodowego. Rozporządzenie stanowi, że praktyczna nauka zawodu młodocianych jest organizowana przez pracodawcę, który zawarł z nimi umowę o pracę w celu przygotowania zawodowego. Określa także jakie elementy należy

¹¹ Tamże s. 13.

¹² Kodeks pacy, art. 190. § 1. Młodocianym w rozumieniu kodeksu jest osoba, która ukończyła 15 lat, a nie przekroczyła 18 lat.

zawrzeć w umowach zawieranych pomiędzy szkołą a pracodawcą oraz pomiędzy uczniem a pracodawcą (patrz tab. 2).

W drugim z ww. rozporządzeń tj. Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 13 marca 2017 r. w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego, można odnaleźć nazwy zawodów nauczanych w systemie oświaty na poziomie branżowej szkoły I stopnia, branżowej szkoły II stopnia, technikum i szkoły policealnej oraz przypisany do nich poziom Polskiej Ramy Kwalifikacji dla kwalifikacji pełnych nadawanych w systemie oświaty, których osiągnięcie potwierdza dyplom wydany przez okręgową komisję egzaminacyjną.

Tab. 2. Regulacje prawne umów dotyczących praktycznej nauki zawodu

Rodzaj współpracy	Podmioty współpracy	Dokument potwierdzający współpracę	Zakres umowy
Praktyczna nauka zawodu: Zajęcia praktyczne u pracodawców	Uczeń - Pracodawca	umowy o pracę w celu przygotowania zawodowego, zawartej między młodocianym a pracodawcą - albo	1) nazwę i adres podmiotu przyjmującego uczniów na praktyczną naukę zawodu oraz miejsce jej odbywania; 2) nazwę i adres szkoły kierującej uczniów na praktyczną naukę zawodu; 3) zawód, w którym będzie prowadzona praktyczna nauka zawodu; 4) listę zawierającą imiona i nazwiska uczniów odbywających praktyczną naukę zawodu, z podziałem na grupy; 5) formę praktycznej nauki zawodu: zajęcia praktyczne lub praktyki zawodowe, i jej zakres, a w przypadku zajęć praktycznych odbywanych u pracodawców, w tym na zasadach dualnego systemu kształcenia – także liczbę dni w tygodniu, w których zajęcia praktyczne odbywają się u pracodawców; 6) terminy rozpoczęcia i zakończenia praktycznej nauki zawodu; 7) prawa i obowiązki stron umowy, ze szczególnym uwzględnieniem praw i obowiązków określonych w § 8; 8) sposób ponoszenia przez strony umowy kosztów realizacji praktycznej nauki zawodu wraz z kalkulacją tych kosztów, z uwzględnieniem § 9; 9) dodatkowe ustalenia stron umowy związane z odbywaniem praktycznej nauki zawodu, w tym sposób zgłaszania i uwzględniania wniosków, o których mowa w § 4 ust. 11.
	Szkoła - Pracodawca	umowy o praktyczną naukę zawodu, zawartej między dyrektorem szkoły a pracodawcą przyjmującym uczniów na praktyczną naukę zawodu.	
Praktyczna nauka zawodu: Praktyki zawodowe organizowane u pracodawców	Szkoła - Pracodawca	umowa o praktyczną naukę zawodu, zawarta pomiędzy dyrektorem szkoły a pracodawcą przyjmującym uczniów na praktyczną naukę zawodu w formie praktyk zawodowych.	

Źródło: Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 22 lutego 2019 r. w sprawie praktycznej nauki zawodu.

Jak wykazano w tabeli nr 2 ustawodawca wskazał identyczny zakres umowy dla obu rodzajów tj. umowy uczeń-pracodawca oraz umowy szkoła-pracodawca określając zakres i elementy jakie powinny się znaleźć w tych umowach, co niewątpliwie jest istotnym ułatwieniem przy ich zawieraniu. Kolejny ułatwieniem byłoby stworzenie w oparciu o ww. regulację wzorów umów i w oparciu o te wzorce stworzenie banku umów do wykorzystania przez szkoły i przedsiębiorców. Pod rozważę stawiam ocenę możliwości stworzenia takiego banku przez Radę

Należy się zgodzić z powszechnie akcentowanym poglądem, że współpraca szkół branżowych z pracodawcami przynosi szereg korzyści dla obu stron. Z perspektywy szkoły i ucznia to przede wszystkim możliwość nabywania umiejętności w rzeczywistym środowisku pracy, przy wykorzystaniu surowców, materiałów i technologii bardzo rzadko dostępnych w tak szerokim zakresie w szkole. Dla pracodawcy taka współpraca stwarza możliwość prezentacji swojej oferty potencjalnym klientom, ale także możliwość pozyskania nowych, wykwalifikowanych pracowników, którzy będą dobrze przygotowani do pracy w danym przedsiębiorstwie.

W literaturze przedmiotu¹³ wskazuje się, że współpraca szkół kształcących w zawodach z obszaru organizacji turystyki z pracodawcami realizowana jest w następujących formach:

- a) realizacja kształcenia zawodowego, w tym praktycznej nauki zawodu, we współpracy z pracodawcą. Warunkiem dobrej jakościowo i skutecznej praktycznej nauki zawodu u pracodawców jest:
 - o organizacja zajęć w rzeczywistych warunkach pracy, z uwzględnieniem wymagań określonych w rozporządzeniu w sprawie praktycznej nauki zawodu;
 - o wypracowanie przez szkoły we współpracy z pracodawcami i wdrożenie w poszczególnych zawodach standardów praktyk zawodowych;
 - o przygotowanie programów kształcenia praktycznego we współpracy z pracodawcami;
 - o opracowanie i wdrożenie procedury organizacji praktyk zawodowych;
 - o opracowanie wzorów wymaganej dokumentacji, na przykład: umowy o praktyczną naukę zawodu z pracodawcą, regulaminu praktyk zawodowych, dzienniczka praktyki zawodowej, kryteriów i kart oceny praktykantów;
 - o monitorowanie przebiegu praktycznej nauki zawodu we współpracy z pracodawcami;

¹³ Pawlak M., Współpraca szkół z pracodawcami: <https://www.lscdn.pl/pl/publikacje/cww/ksztalcenie-zawodowe/8343.Wspolpraca-szkol-z-pracodawcami.html> [dostęp dnia 30.08.2020]

- o diagnozowanie wiedzy i umiejętności nabytych przez uczniów i praktykantów.
- b) wyposażenie warsztatów lub pracowni szkolnych,
- c) organizacja egzaminów zawodowych,
- d) doskonalenie nauczycieli kształcenia zawodowego, w tym organizowanie szkoleń branżowych,
- e) realizacja doradztwa zawodowego i promocji kształcenia zawodowego,
- f) tworzenie klas patronackich. Przez klasę patronacką, którą należy rozumieć klasę objętą patronatem konkretnej firmy. Patron w porozumieniu lub na podstawie zawartej ze szkołą umowy lub porozumienia deklaruje wsparcie procesu kształcenia, które może przybierać różne formy, takie jak np. przyjęcia uczniów na praktyki zawodowe, wyposażenie pracowni szkolnych w sprzęt i materiały dydaktyczne, dodatkowe szkolenia, ufundowanie stypendiów dla najzdolniejszych. Ponadto, patron może uczestniczyć w opracowaniu programu nauczania dopasowanego do profilu zapotrzebowania jego firmy. Pracodawca, jako współpracujący ze szkołą lub realizujący wspólnie program nauczania zawodu, może również brać udział w zebraniach rady pedagogicznej. W posiedzeniach rady mogą także uczestniczyć z głosem doradczym przedstawiciele organizacji pracodawców, stowarzyszeń lub samorządów zawodowych oraz sektorowych rad do spraw kompetencji¹⁴.

Podsumowując należy stwierdzić, że zasady współpracy szkół z przedsiębiorcami tylko częściowo zostały uregulowane w Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 22 lutego 2019 r. w sprawie praktycznej nauki zawodu. Szczegółowo określono jedynie zasady współpracy w zakresie zajęć praktycznych u pracodawców i praktyk zawodowych organizowanych u pracodawców. Pozostałe formy współpracy zostały jedynie wymienione pozostawiając tym samym stronom (szkołom i pracodawcom) swobodę odnośnie ustalenia zasad tej współpracy.

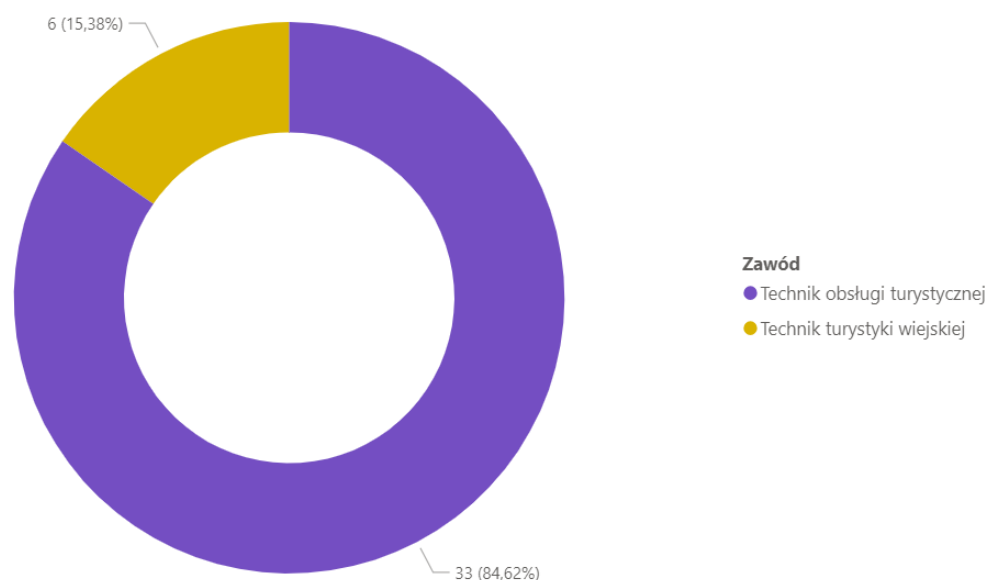
¹⁴ <https://www.gov.pl/web/edukacja/obowiazek-wspolpracy-szkol-z-pracodawcami> [dostęp dnia 30.08.2020]

W dalszej części raportu zostaną zaprezentowane wyniki badań kwestionariuszowych, mających na celu uzyskanie rozeznania odnośnie oceny obowiązujących regulacji przez badane placówki oświatowe, w tym m.in. uzyskanie oceny tych rozwiązań (czy są wystarczające).

3. Ocena zasad wprowadzonych przez przepisy odnoszących się do poszczególnych form współpracy szkół z przedsiębiorcami pod kątem ułatwienia lub utrudnienia tej współpracy

W związku z tym, że szczegółowo określono jedynie zasady współpracy w zakresie zajęć praktycznych u pracodawców i praktyk zawodowych organizowanych u pracodawców zdecydowano się na użycie kwestionariusza ankiety, który dwukrotnie wysłany został pocztą e-mail do 1461 szkół branżowych w Polsce przy czym 138 wypełniło ankietę z czego 39 ankiet zostało wypełnione przez placówki kształcące w zawodach **technik obsługi turystycznej** a 6 w zawodzie **technik turystyki wiejskiej** – patrz rycina nr 10. Kwestionariusz składał się z 24 pytań, z czego 14 pytań było zamkniętych a 10 otwartych.

Ryc. 10. Procentowy i ilościowy udział szkół kształcących w poszczególnych zawodach

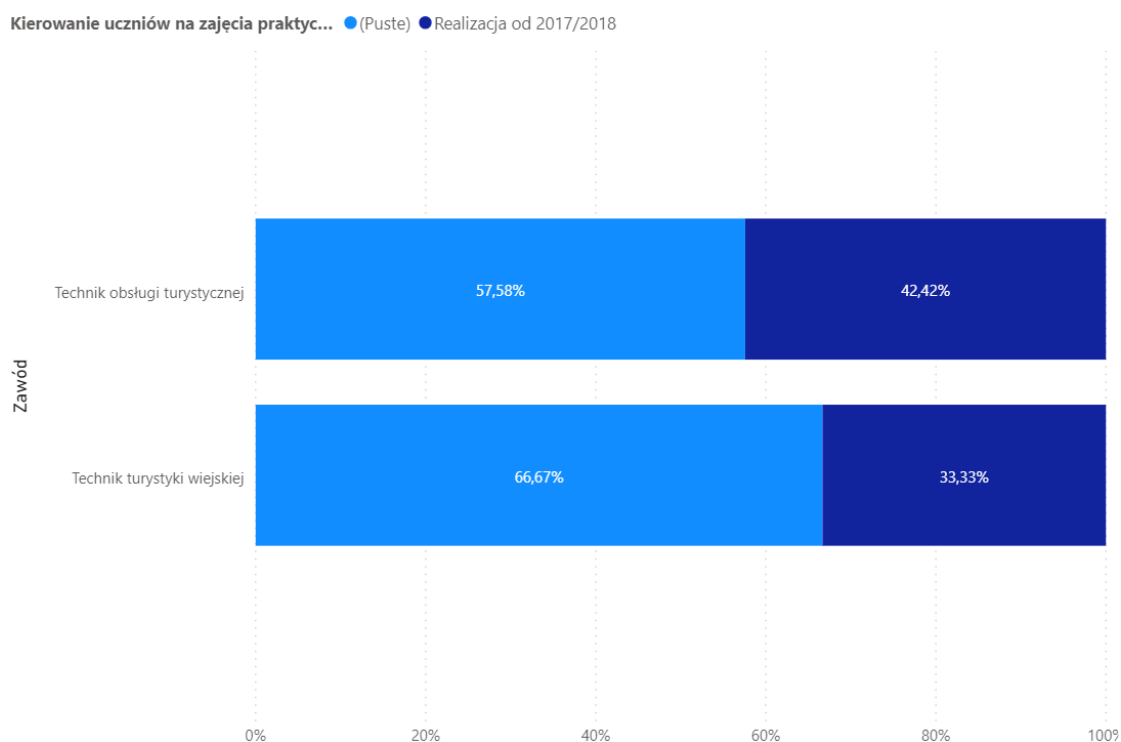

Źródło: opracowanie własne.

Jednym z pytań wprowadzających do kwestionariusza było pytanie, jakie działania związane ze współpracą na linii szkoła – pracodawca były już realizowane od roku szkolnego 2017/2018 (reforma edukacji), a które zostały dopiero zaplanowane na rok szkolny 2020/2021. Odpowiedź na to pytanie pozwalało m.in. na ocenę odnośnie tego, czy niektóre z tych działań były utrudnione np. z powodu wadliwych rozwiązań prawnych.

Pierwsza część pytania dotyczyła kierowania uczniów na: zajęcia praktyczne u pracodawców; na praktyki zawodowe lub staże (patrz ryc. 11-13).

Ryc. 11. Odsetek placówek kierujących uczniów na zajęcia praktyczne u pracodawców

Źródło: opracowanie własne.

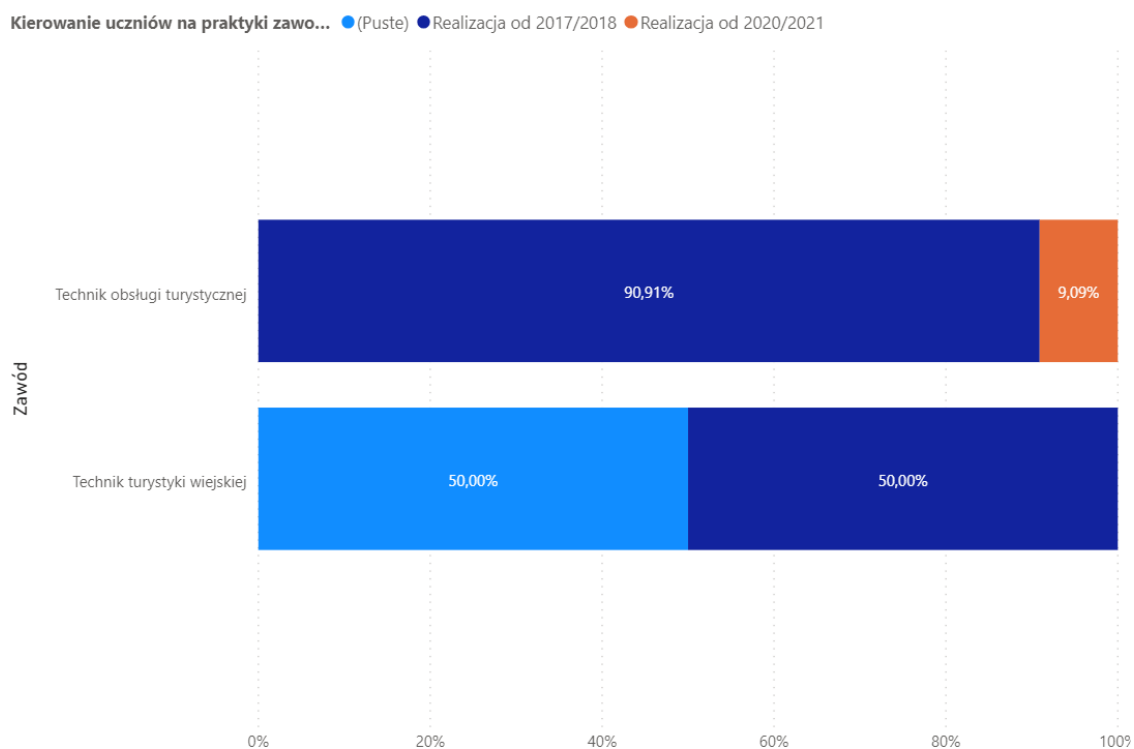
W przypadku zawodu technik obsługi turystycznej tylko 42,42% badanych placówek wskazywało, że od roku szkolnego 2017/2018 uczniowie kierowani są na zajęcia praktyczne u pracodawców, natomiast w zawodzie technik turystyki wiejskiej było to jeszcze mniej tj. 33,33% (patrz ryc. 11).

Na praktyki zawodowe kierowało od roku szkolnego 2017/2018, 90,91% placówek kształcących w zawodzie technik obsługi turystycznej. Pozostałe, które do tej pory tego nie robiły wskazywały takie działania są podejmowane od roku szkolnego 2020/2021. W przypadku zawodu technik turystyki wiejskiej

odpowiedzi rozłożyły się równomiernie (patrz ryc. 12).

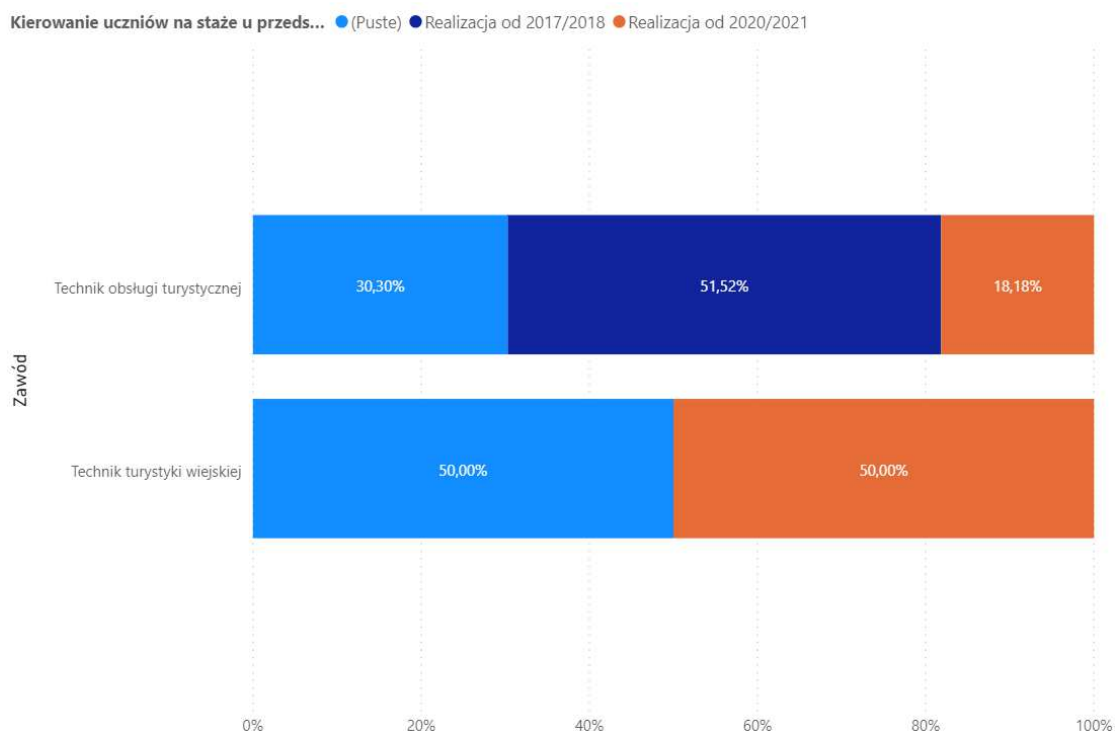
Placówki w większym stopniu deklarowały kierowanie uczniów na staże od roku szkolnego 2020/2021. Dla zawodu technik obsługi turystycznej było to 18,18%, natomiast dla zawodu technik turystyki wiejskiej było to 50% (patrz ryc. 13).

Ryc. 12. Odsetek placówek kierujących uczniów na praktyki zawodowe

Źródło: opracowanie własne

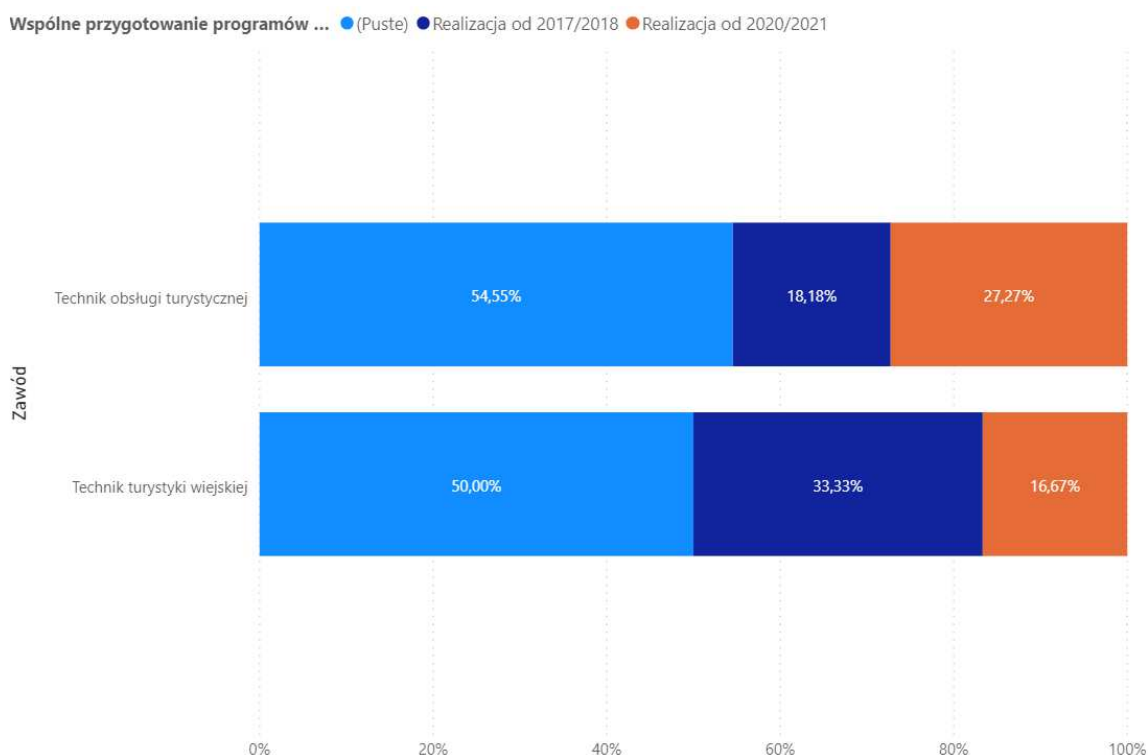
Ryc. 13. Odsetek placówek kierujących uczniów na staże

Źródło: opracowanie własne

Na współpracę w zakresie wspólnego przygotowania programu nauczania zdecydowało się tylko 18,18% placówek kształcących w zawodzie technika obsługi turystycznej, oraz 33,33% placówek kształcących w zawodzie technika turystyki wiejskiej (patrz ryc.14).

Ryc. 14. Wspólne przygotowanie programów

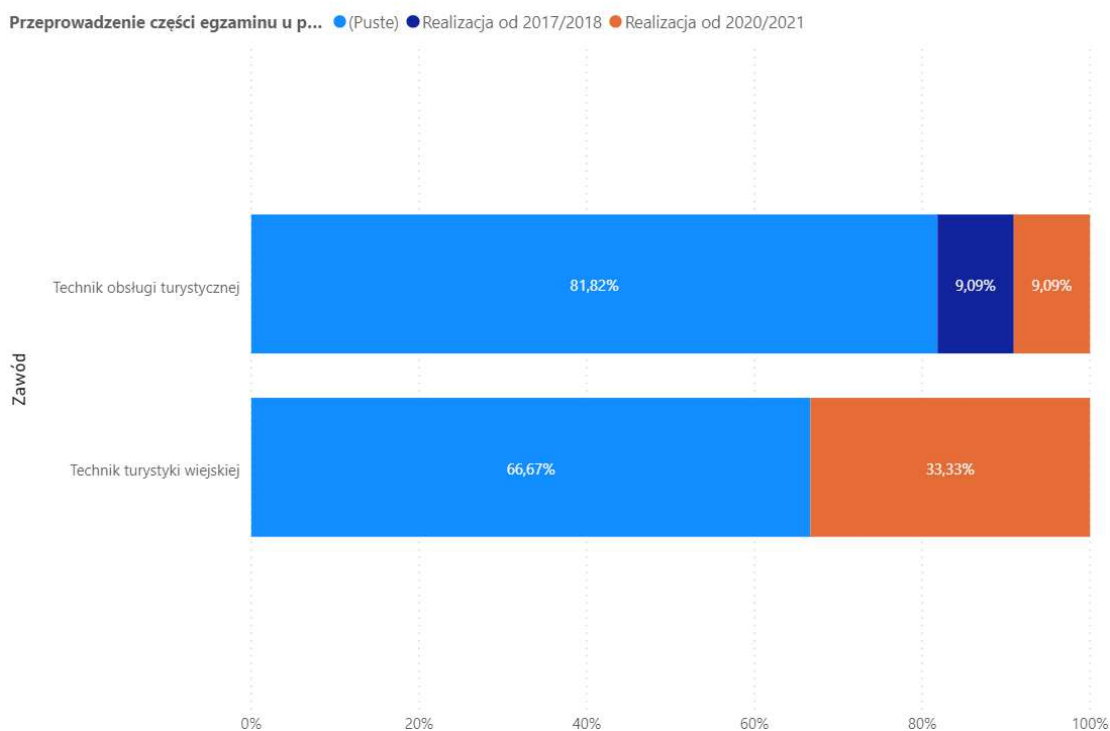

Źródło: opracowanie własne.

Mało popularną formą współpracy była także realizacja części egzaminu u pracodawców. Większość placówek kształcących w ww. zawodach nie realizowała egzaminu u przedsiębiorców (patrz ryc. 15).

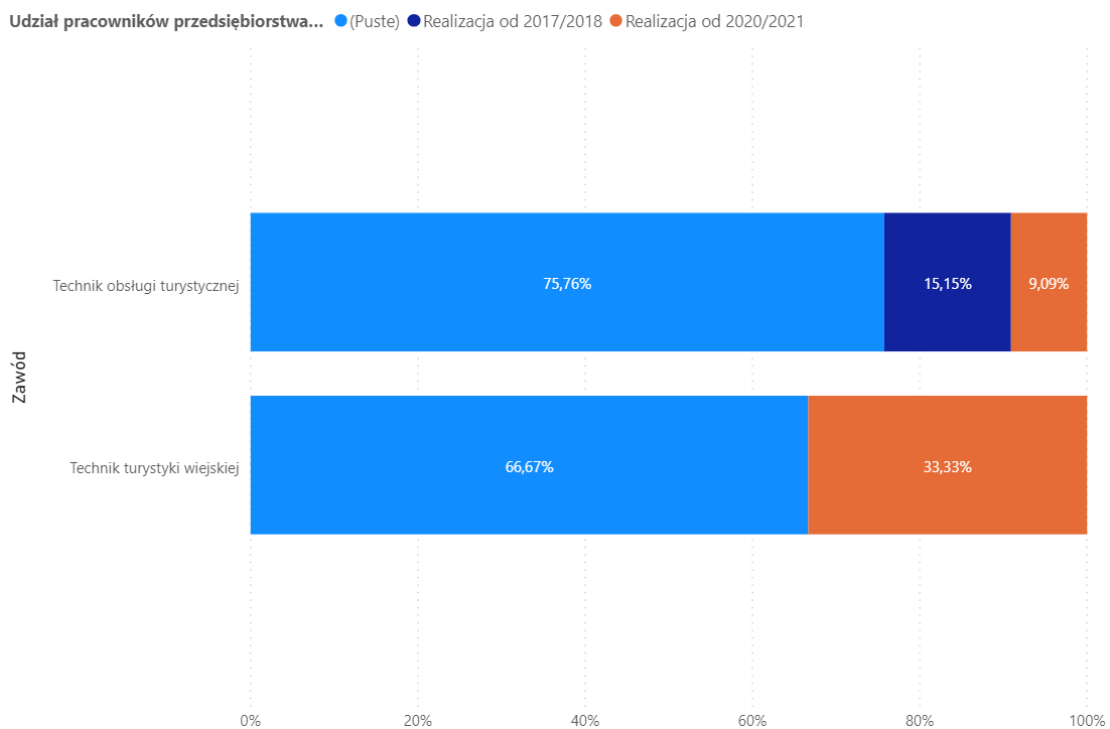
Podobne wyniki uzyskano dla pytania dotyczącego udziału przedstawicieli pracodawców w roli egzaminatorów - patrz rycina nr 16. W przypadku zawodu technik obsługi turystycznej tylko 15,15% placówek deklarowało prowadzenie takich działań od roku szkolnego 2017/2018, natomiast w przypadku zawodu technik turystyki wiejskiej żadna placówka nie prowadziła takich działań.

Ryc. 15. Przeprowadzenie części egzaminu u przedsiębiorców

Źródło: opracowanie własne.

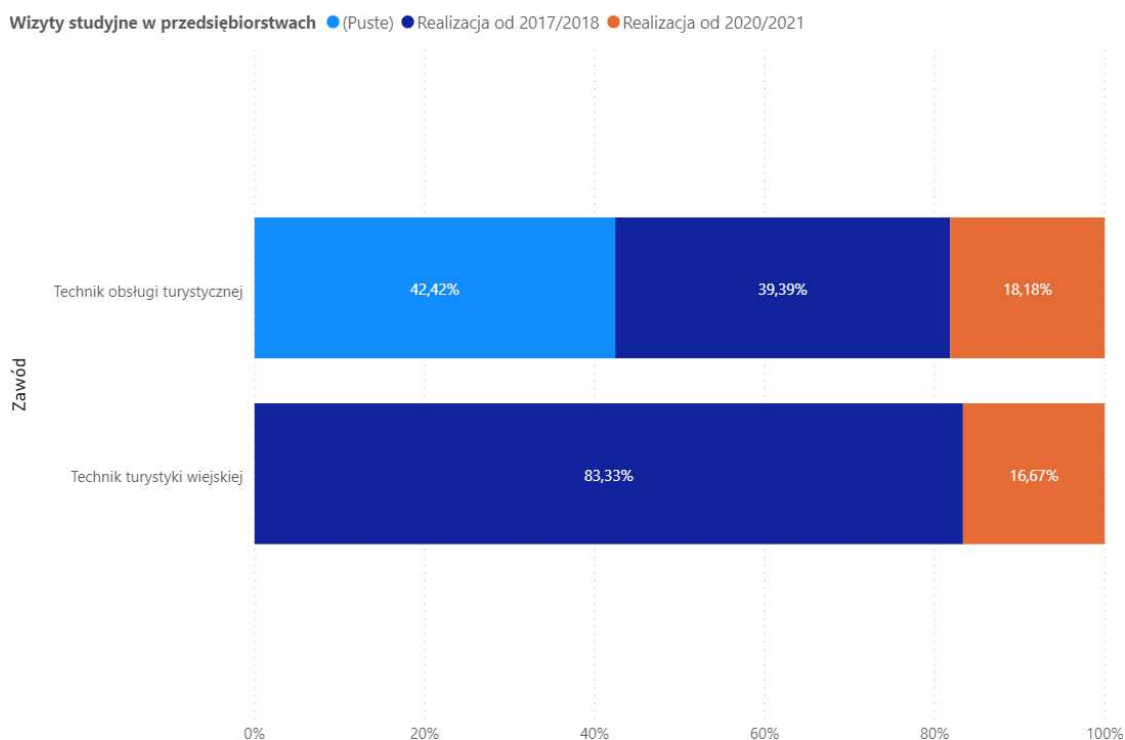
Ryc. 16. Udział pracowników przedsiębiorstwa jako egzaminatorów

Źródło: opracowanie własne.

Większą popularnością cieszyły się, zwłaszcza w zawodzie technika turystyki wiejskiej, wizyty studyjne w przedsiębiorstwach, które realizowane były od roku szkolnego 2017/2018 (od 39,39% do 83,33% takich przypadków) (patrz ryc. 17).

Ryc. 17. Wizyty studyjne w przedsiębiorstwach

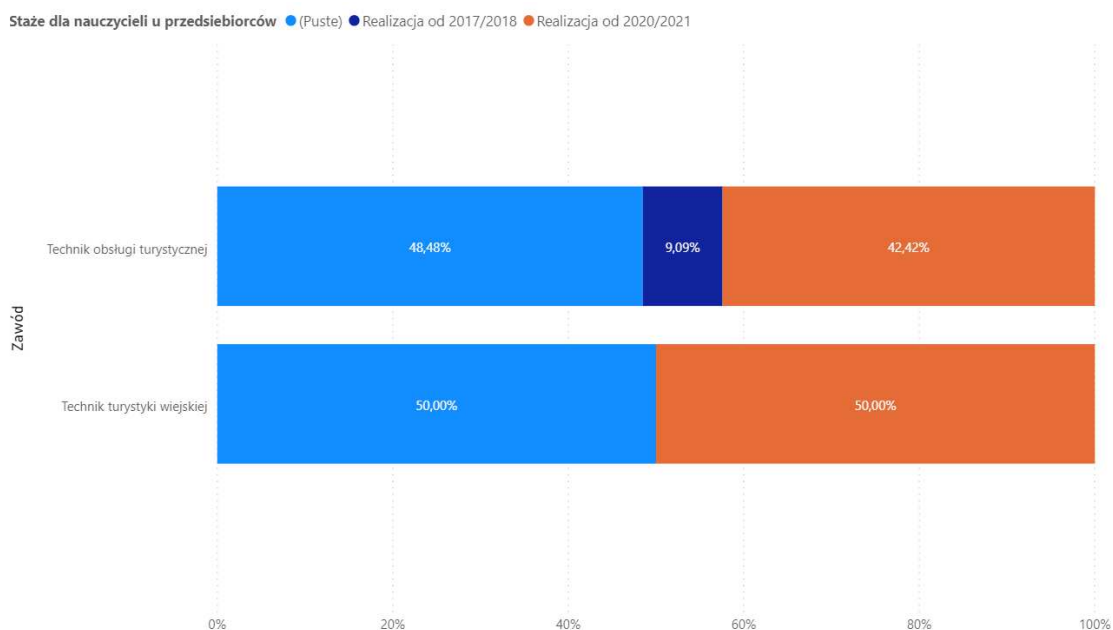

Źródło: opracowanie własne.

W przypadku kolejnego obszaru współpracy, którymi są staże dla nauczycieli u pracodawców zainteresowanie takimi działaniami wskazywano od roku szkolnego 2020/2021, 42,42% placówek kształcących w zawodzie technika obsługi turystycznej oraz 50% placówek w zawodzie technika turystyki wiejskiej (patrz ryc.18).

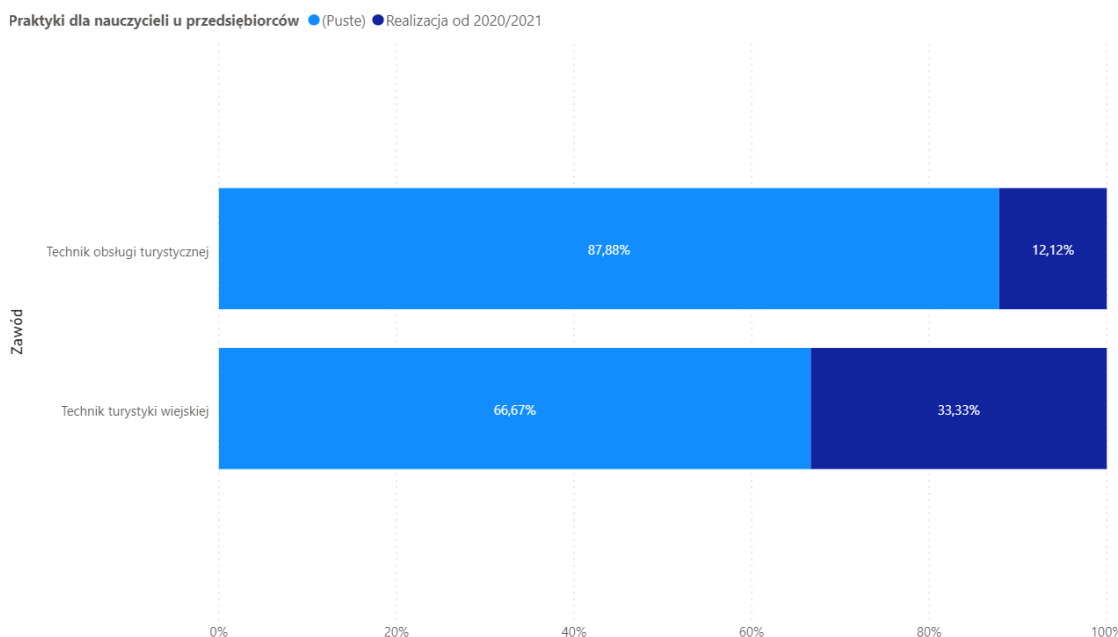
Mało popularnym do tej pory (od roku szkolnego 2017/2018) rozwiązaniem były także praktyki nauczycieli u przedsiębiorców. Organizowanie takich praktyk wykazywało 12% placówek kształcących w zawodzie technika obsługi turystycznej i 33% w kształcących w zawodzie technik turystyki wiejskiej (patrz ryc. 19).

Ryc. 18. Staże dla nauczycieli u przedsiębiorców

Źródło: opracowanie własne

Ryc. 19. Praktyki dla nauczycieli u przedsiębiorców

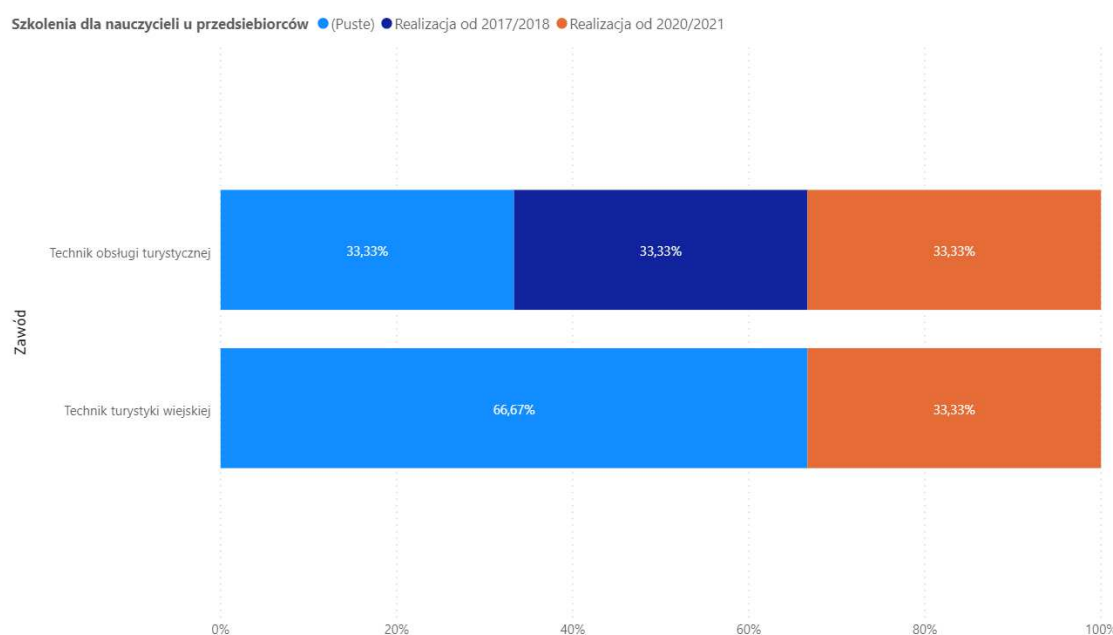

Źródło: opracowanie własne.

Podobnie niewielkie zainteresowanie odnotowano dla szkoleń nauczycieli u przedsiębiorców. Od roku szkolnego 2017/2018 realizowano takie działania w 33,33% placówek w zawodzie technika obsługi turystycznej a kolejne 33,33% deklarowało takie działania w roku szkolnym 2020/2021. Taki sam odsetek wyników

uzyskano także dla technika turystyki wiejskiej (patrz ryc. 20).

Ryc. 20. Szkolenia dla nauczycieli u przedsiębiorców

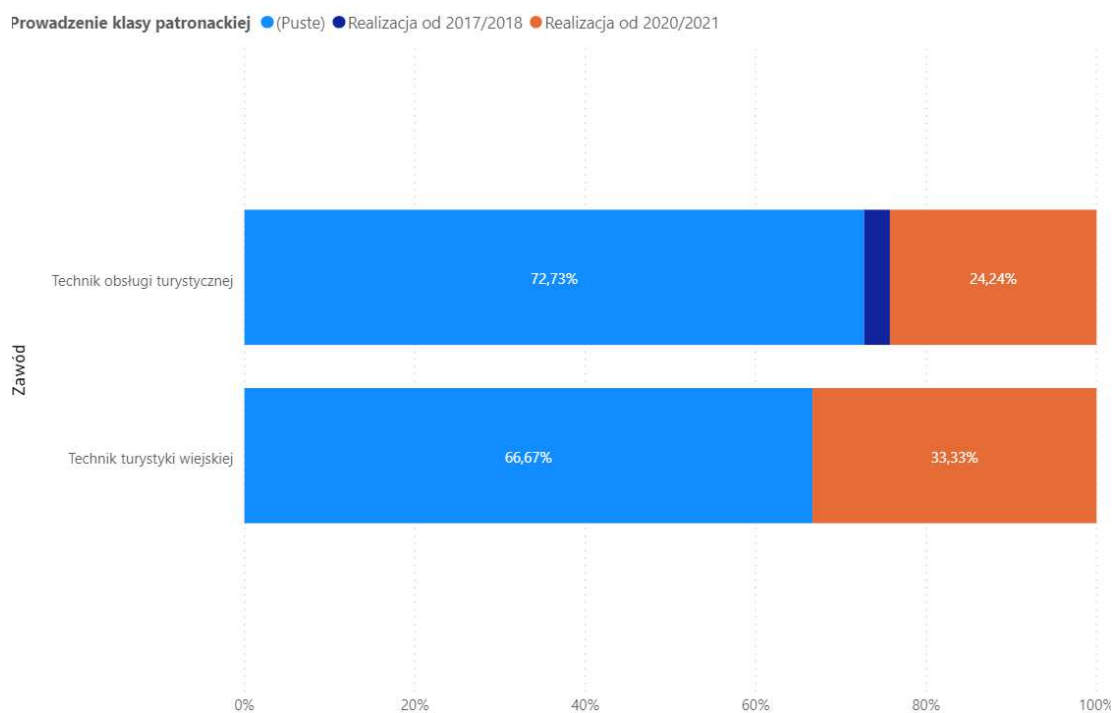

Źródło: opracowanie własne.

Interesującą formą współpracy wydaje się być prowadzenie klasy patronackiej przez szkołę i jej partnera. W badanej próbie nie zaobserwowano jednak zainteresowania takim działaniem – mianowicie 72,73% placówek kształcących w zawodzie technika obsługi turystycznej nie miało takich doświadczeń od roku szkolnego 2017/2018, ale część z nich (24,24%) deklarowała prowadzenie takich działań od roku szkolnego 2020/2021. Podobny układ odpowiedzi uzyskano w przypadku zawodu technika turystyki wiejskiej (patrz ryc. 21).

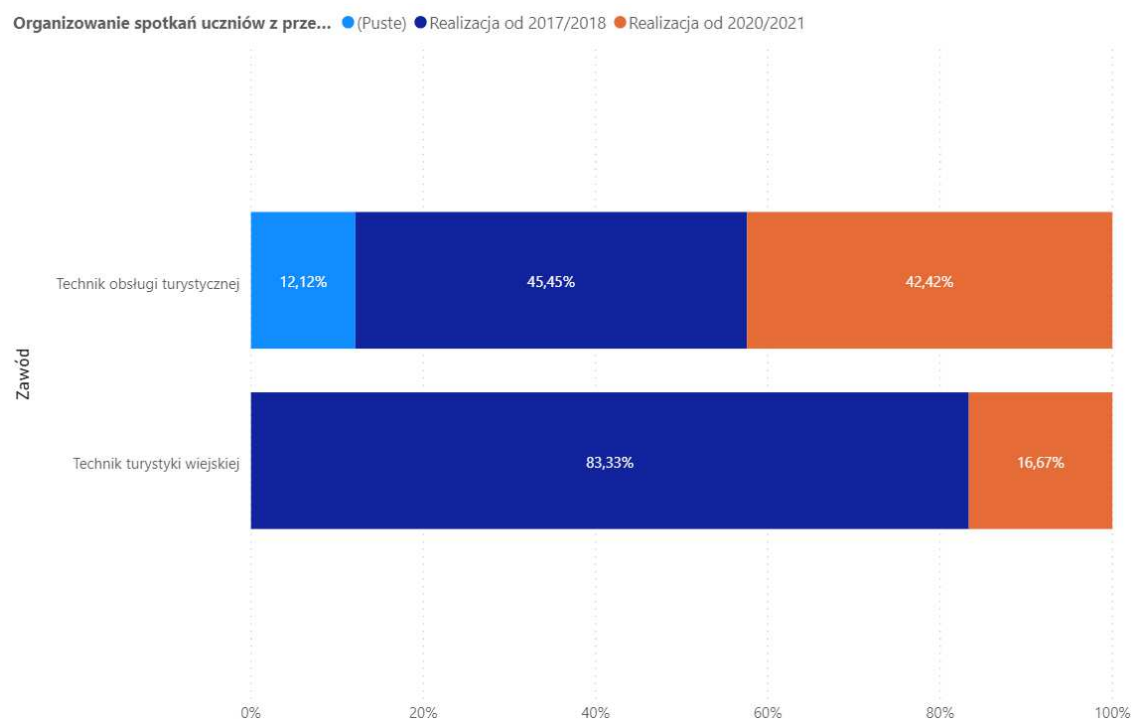
Popularnym działaniem okazało się organizowanie spotkań uczniów z przedsiębiorcami. Na taką formę współpracy, od roku szkolnego 2017/2018 zdecydowało się 45,45% badanych placówek kształcących w zawodzie technika obsługi turystycznej i aż 83,33% placówek kształcących w zawodzie technika turystyki wiejskiej (patrz ryc. 22).

Ryc. 21. Prowadzenie klasy patronackiej

Źródło: opracowanie własne.

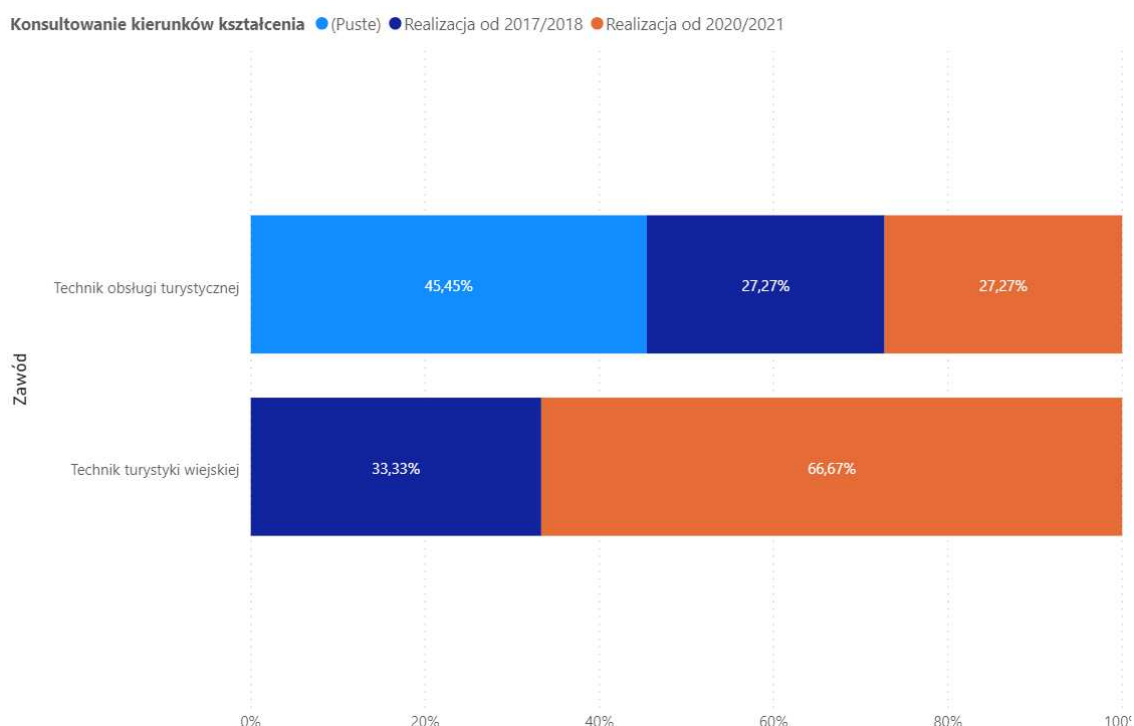
Ryc. 22. Organizowanie spotkań uczniów z przedsiębiorcami

Źródło: opracowanie własne.

Placówki kształcące w zawodzie technika turystyki wiejskiej zauważają korzyści związane z konsultowaniem z pracodawcami kierunków kształcenia – 33,33% placówek deklaruowało, że prowadziło takie działania od roku szkolnego 2017/2018 a pozostałe 66,67%, że zamierza je konsultować od roku szkolnego 2020/2021. W zawodzie technika obsługi turystycznej odsetek ten wyniósł 27,27% od roku szkolnego 2017/2018 oraz 27,27% od roku szkolnego 2020/2021 (patrz ryc. nr 23).

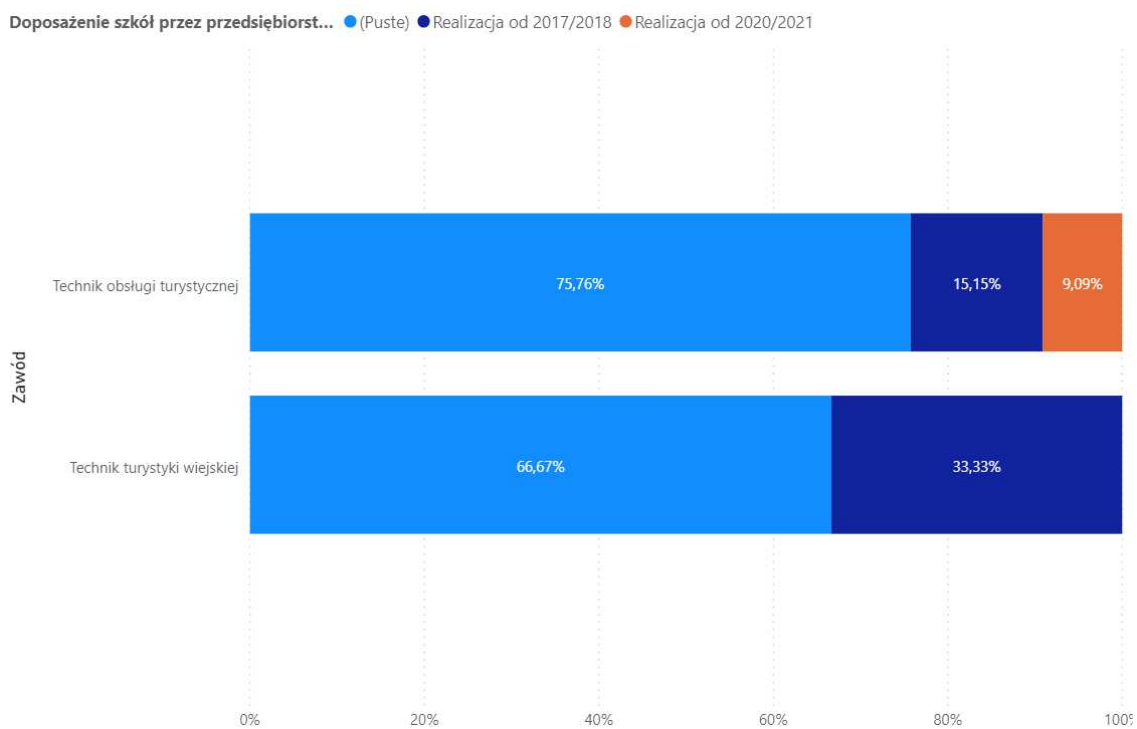
Ryc. 23. Konsultowanie kierunków kształcenia

Źródło: opracowanie własne

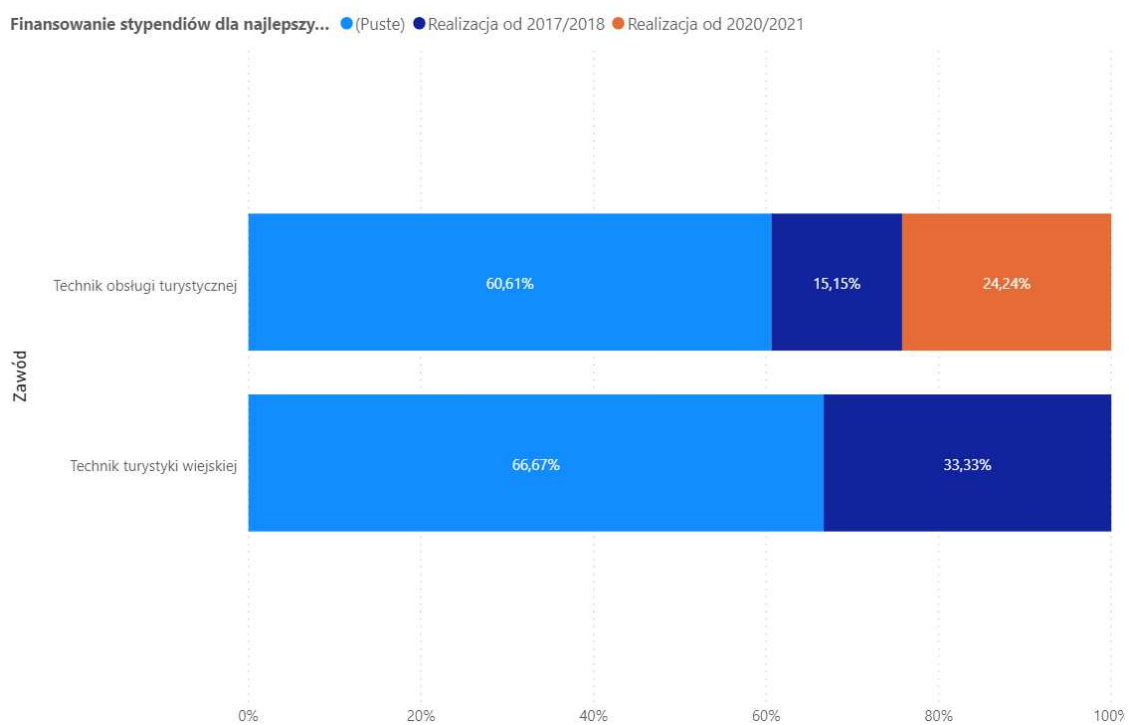
Ostatnie dwie formy współpracy objęte ankietą dotyczyły zaangażowania finansowego pracodawcy we współpracę co może przybrać takie formy jak np. doposażenie szkół w sprzęt lub ufundowanie stypendium zdolnym uczniom. W wyniku badania ustalono, że z doposażeniem szkół w sprzęt przez przedsiębiorstwa spotkało się do tej pory jedynie 15,15% placówek kształcących w zawodzie technika obsługi turystycznej oraz 33,33% placówek kształcących w zawodzie technika turystyki wiejskiej. Niestety tak niskie wyniki uzyskano także dla finansowania stypendiów dla najlepszych uczniów (patrz ryc. 25).

Ryc. 24. Doposażenie szkół przez przedsiębiorstwa

Źródło: opracowanie własne.

Ryc. 25. Finansowanie stypendiów dla najlepszych uczniów przez przedsiębiorstwa

Źródło: opracowanie własne.

W ramach podsumowania serii pytań wprowadzających zdecydowano się na zebranie ocen dotyczących poszczególnych form współpracy z pracodawcami, co zaprezentowano w tabeli nr 3.

Tab. 3. Ocena form współpracy z pracodawcami w opinii badanych placówek

	Realizacja kształcenia zawodowego, w tym praktycznej nauki zawodu, we współpracy z pracodawcą.	Wyposażenie warsztatów lub pracowni szkolnych.	Organizacja egzaminów zawodowych.	Doskonalenie nauczycieli kształcenia zawodowego, w tym organizowanie szkoleń branżowych.	Realizacja doradztwa zawodowego i promocji kształcenia zawodowego.	Tworzenie klas patronackich.
technik obsługi turystycznej	4,48	3,84	3,19	4,38	4,33	4,19
technik turystyki wiejskiej	4,33	3	3,5	4,25	4,5	4,67

Źródło: opracowanie własne.

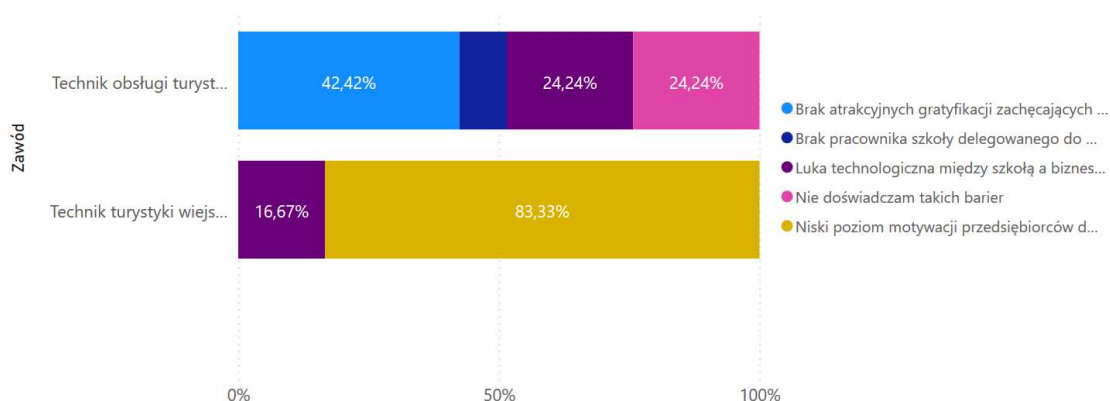
Najniższe oceny uzyskano dla organizacji egzaminów zawodowych w przypadku placówek kształcących w zawodzie technika obsługi turystycznej oraz wyposażenia warsztatów lub pracowni szkolnych w placówkach kształcących w zawodzie technika turystyki wiejskiej. Najwyższe oceny uzyskano natomiast odpowiednio dla realizacji kształcenia zawodowego, w tym praktycznej nauki zawodu we współpracy z pracodawcą oraz tworzeniu klas patronackich – patrz tabela nr 3.

Celem właściwej oceny rozwiązań prawnych zdecydowano się także na zadanie pytania dotyczącego formuły współpracy. Spośród wszystkich badanych placówek w 20 przypadkach wskazano, że współpraca uregulowana jest formalnie w postaci listu intencyjnego lub umowy. Pozostałe 13 placówek wskazało na nieformalne relacje a 6 placówek nie odpowiedziało na to pytanie.

Kwestionariusz odnosił się do większości form współpracy, ale dla weryfikacji tego zakresu zdecydowano się na zadanie pytania, w którym respondenci mogli wskazać inne obszary. Wśród nich znalazły się jeszcze następujące odpowiedzi: „planujemy utworzenie klasy patronackiej” oraz „warsztaty z mistrzem na terenie szkoły”.

Respondentów zapytano także, czy istnieją formy współpracy, które szkoła chciałaby podjąć, ale ich realizacja nie jest możliwa z przyczyn prawnych. Na tak pozostawione pytanie wszystkie placówki odpowiedziały negatywnie.

Ryc. 26. Bariery współpracy

Źródło: opracowanie własne.

Podsumowaniem części dotyczącej współpracy i jej barier było pytanie zamknięte, w ramach którego respondenci mogli wskazać źródło występowania bariery. Dla placówek kształcących w zawodzie technika obsługi turystycznej wskazywano, że jest to: brak atrakcyjnych gratyfikacji zachęcających pracodawców do współpracy (42,42%), luka technologiczna między szkołą a biznesem (24,24%) oraz brak pracownika delegowanego do współpracy (9,09%). Blisko jedna czwarta placówek (24,24%) wskazała także, że nie doświadczają takich barier. W przypadku zawodu technik turystyki wiejskiej aż 83,33% wskazań dotyczyło niskiego poziomu motywacji przedsiębiorstw do współpracy a 16,67% luki technologicznej między szkołą a biznesem (patrz ryc. 26).

W kolejnym pytaniu placówki mogły swobodnie wypowiedzieć się, co należy poprawić (np. w aspekcie prawnym) i jakie działania należy podjąć, aby poprawić dotychczasową współpracę. Wśród odpowiedzi wskazywano na:

- „szersze włączanie pracodawców w proces rekrutacji do klas pierwszych”,
- „większe zaangażowanie w promocję kształcenia zawodowego”.

W kolejnym pytaniu zapytano respondentów jak oceniają regulacje prawne związane z funkcjonowaniem szkół w okresie wystąpienia COVID-19 w odniesieniu do współpracy szkoły z przedsiębiorstwem. W przypadku placówek kształcących w zawodach dla branży turystycznej:

- 15,38% badanych oceniło wprowadzone rozwiązania negatywnie ponieważ uważało, że „regulacje nie odnosiły się do współpracy szkół z przedsiębiorcami w okresie pandemii”,
- 7,69% badanych oceniło wprowadzone rozwiązania negatywnie ponieważ uważało, że „regulacje nie objęły w wyczerpującym zakresie współpracy szkół z przedsiębiorcami w okresie pandemii”,
- 30,77% oceniło je neutralnie,
- 15,38% oceniło je pozytywnie, uważali że. „regulacje odnosiły się do współpracy szkół z przedsiębiorcami, ale powinny zostać rozszerzone”,
- 30,77% oceniło je pozytywnie tj. „regulacje w pełni zaspokajały funkcjonowanie szkoły z przedsiębiorcami w czasie pandemii”.

Jednym z pytań podsumowujących było pytanie o to jakie regulacje prawne należy wprowadzić, aby współpraca szkoły z przedsiębiorstwem w czasie pandemii była nadal efektywna. Niestety żadna placówka nie przedstawiła tutaj propozycji zmian. Z całą pewnością po części wynika to z pozytywnej lub neutralnej oceny wprowadzonych zasad (łącznie 76,92% odpowiedzi).

4. Identyfikacja i ocena zasad wprowadzonych przez przepisy dotyczące funkcjonowania i współpracy szkół z przedsiębiorstwami w okresie pandemii COVID-19

Wydarzenia związane z pandemią COVID-19 w gwałtowny sposób zmieniły funkcjonowanie szkół branżowych. Sytuacja była nieprzewidywalna, a wiele decyzji podejmowanych było szybko bez dogłębnych analiz. Takie działania sprawiły, że ujawniły się zarówno mocne jak i słabe strony systemu edukacji, a także poszczególnych placówek. Zaistniała sytuacja wymuszała

podjęcie szybkiej transformacji, która sprawnie odpowie na pojawiające się zagrożenia. Praktyka edukacyjna zmieniła się samoistnie, bardzo często bez klarownych wytycznych na poziomie centralnym, ale także na poziomie szkoły, gdzie poszczególni nauczyciele przyjmowali różne warianty nauki zdalnej. Rozpoczęcie roku szkolonego 2020/21 powinno być jednak okazją do głębszej refleksji o edukacji, dla której największym wyzwaniem staje się przejście rewolucji technologicznej.

Tab. 4. Cztery filary wzmacniania odporności systemu edukacji

Świadomość	Posiadanie odpowiednich zasobów	Elastyczność	Odporność
wzrastającej niepewności, ograniczenia przewidywalności oraz ciągłych zmian.	dostępów do nowoczesnych technologii, filmów instruktażowych, odpowiedniej liczby ekspertów.	czyli możliwość ewoluowania instytucji, zmiana ich funkcji, adaptacja do zmieniających się wymagań oraz szybkie znajdowanie zastosowania alternatywnych sposobów działania.	to zdolność do włączania i wysoki poziom zintegrowania wszystkich podmiotów uczestniczących w procesach dydaktycznych.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie „Alert edukacyjny 12” – www.oees.pl/dobrzewiedziec [dostęp dnia 20.09.2020]

W kwietniu 2020 LIBRUS na podstawie wyników badań ankietowych (wzięło w nich udział niemal 21 tysięcy rodziców odnoszących się do doświadczeń związanych z zdalnym nauczaniem), przedstawił raport, w którym ujawniono, że 59% uczniów odczuwało brak bezpośrednich kontaktów z rówieśnikami, a 54% z nauczycielami.

To właśnie nauczyciele musieli poradzić sobie z nową sytuacją i bezprecedensowymi zmianami, które bardzo szybko ujawniły poziom kompetencji cyfrowych i motywacji do dalszego rozwoju. W tym przypadku najlepszym rozwiązaniem wydawało się zespołowe uczenie się, które daje okazję do dzielenia się wiedzą, doświadczeniami i dobrymi praktykami. Niemniej wydaje się, że cały system edukacyjny w Polsce promuje pracę indywidualną a nie zespołową jak powinno być w pożądanym modelu

kształcenia. Wydaje się także, że zróżnicowany poziom umiejętności cyfrowych wśród nauczycieli może powodować chaos organizacyjny i narzędziowy związany z używanymi technologiami, ale także doświadczanie wykluczenia czy nawet nieuprawnionego wykorzystywania materiałów lub wizerunku. W tym miejscu zastanowić się trzeba jakie regulacje prawne umożliwiły wsparcie nauczyciela i ucznia w tym procesie.

Diagnozą sytuacji, której opracowanie zlecił MEN, był raport nt. „Zapewnienia funkcjonowania jednostek systemu oświaty w okresie epidemii COVID-19” z czerwca 2020 r.¹⁵, w który w pewnym stopniu podsumowano czasowe ograniczenia funkcjonowania jednostek systemu oświaty i wskazano rekomendacje w tym zakresie.

Zarządzeniem Nr 13 z dnia 19 marca 2020 r. Minister Edukacji Narodowej powołał Zespół do spraw wdrażania kształcenia na odległość w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19. Zespół na bieżąco monitorował i analizował sytuację związaną z ogłoszeniem na terenie Polski stanu zagrożenia epidemicznego oraz pracował nad przygotowaniem odpowiednich rozwiązań prawnych oraz innych działań na rzecz zapewnienia właściwego funkcjonowania systemu oświaty w okresie epidemii COVID-19. Zaistniała sytuacja wymusiła wprowadzenie zmian w ustawie z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe¹⁶. Wprowadzono dwa nowe artykuły – 30b i 30c.

- *Art. 30b [Czasowe ograniczenie lub czasowe zawieszenie funkcjonowania jednostek systemu oświaty]. W przypadkach uzasadnionych nadzwyczajnymi okolicznościami zagrażającymi życiu lub zdrowiu dzieci i młodzieży minister właściwy do spraw oświaty i wychowania, w drodze rozporządzenia, może czasowo ograniczyć lub czasowo zawiesić funkcjonowanie jednostek systemu oświaty na*

¹⁵ <https://www.gov.pl/web/edukacja/raport-ministra-edukacji-narodowej-na-temat-funkcjonowania-szkol-i-placowek-oswiatowych-w-okresie-covid-19> [dostęp dnia 20.09.2020r.]

¹⁶ Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (Dz.U. z 2017 r. poz. 59 z późn.zm).

obszarze kraju lub jego części, uwzględniając stopień zagrożenia na danym obszarze¹⁷.

- *Art. 30c [Delegacja ustawowa, wyłączenie stosowania niektórych przepisów].*

W przypadku, o którym mowa w art. 30b, minister właściwy do spraw oświaty

i wychowania, w drodze rozporządzenia, może wyłączyć stosowanie niektórych przepisów niniejszej ustawy, ustawy o systemie oświaty oraz ustawy o finansowaniu zadań oświatowych w odniesieniu do wszystkich lub niektórych jednostek systemu oświaty, o których mowa w przepisach wydanych na podstawie art. 30b, w szczególności w zakresie przeprowadzania postępowania rekrutacyjnego, oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów, przeprowadzania egzaminów, organizacji roku szkolnego i organizacji pracy tych jednostek, a także wprowadzić w tym zakresie odrębne unormowania, tak aby zapewnić prawidłową realizację celów i zadań tych jednostek¹⁸.

Przytoczone wyżej przepisy upoważniały ministra właściwego ds. oświaty do wydawania dwóch rodzajów rozporządzeń tj.:

- a) czasowo ograniczających lub zawieszających funkcjonowanie jednostek oświaty na terenie kraju lub jego części w przypadku wystąpienia nadzwyczajnych okoliczności zagrażających życiu lub zdrowiu dzieci i młodzieży;
- b) wyłączających stosowanie niektórych przepisów ustawy po to aby zapewnić prawidłową realizację zadań tych jednostek .

Jednym z zadań szkół branżowych, związanym z nauką zawodu jest organizacja staży i praktyk, będących podstawową formą współpracy szkół z przedsiębiorcami. Wyżej wymienione przepisy obejmowały swym zakresem m.in. ten obszar.

Na podstawie art. 30b ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe zostało wydane *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 11 marca 2020 r. w sprawie czasowego ograniczenia funkcjonowania jednostek systemu oświaty w*

¹⁷ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 11 marca 2020 r. w sprawie czasowego ograniczenia funkcjonowania jednostek systemu oświaty w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, Dz.U. 2020 poz. 410.

¹⁸ Rozporządzenie w sprawie wyłączenia stosowania niektórych przepisów ustaw, Dz.U.2020.0.910.

związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19¹⁹, które wielokrotnie zmieniano (20 marca, 3 kwietnia, 10 kwietnia, 24 kwietnia, 29 kwietnia, 14 maja, 28 maja, 3 czerwca i 25 czerwca (rozporządzenia zmieniające).

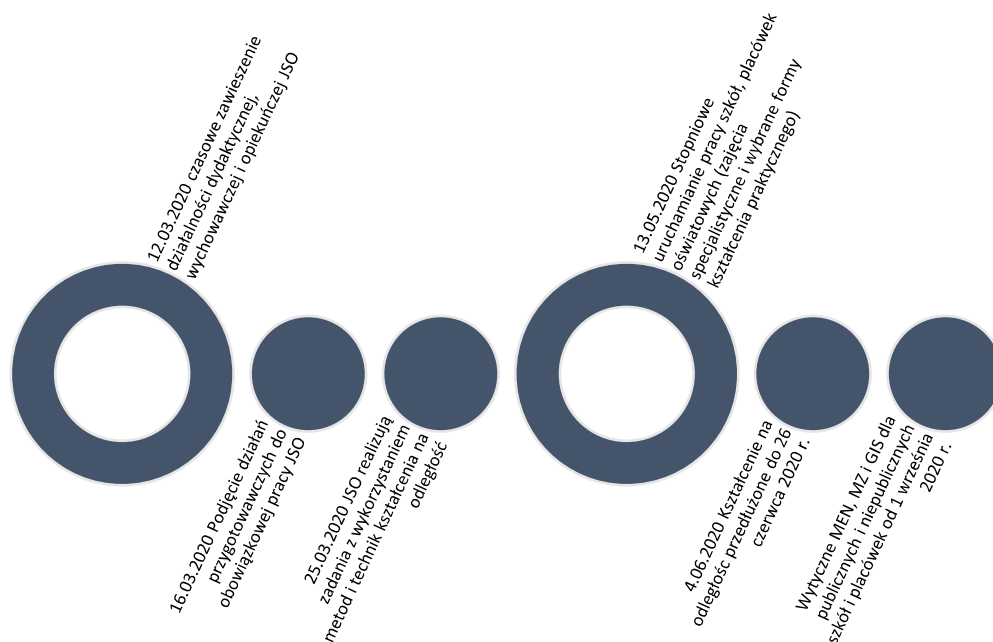
Natomiast na podstawie art. 30c ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe wydano *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 20 marca 2020 r. w sprawie w sprawie szczególnych rozwiązań w okresie czasowego ograniczenia funkcjonowania jednostek systemu oświaty w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19*²⁰, które również było wielokrotnie zmieniane (25 marca, 31 marca, 10 kwietnia, 29 kwietnia, 14 maja, 19 maja, 28 maja i 25 czerwca, 12 sierpnia i 4 września).

Częstotliwość zmian w obu przypadkach wskazuje w jak dynamicznym otoczeniu musiał funkcjonować polski system edukacyjny wraz z wszystkimi jego interesariuszami.

¹⁹ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 11 marca 2020 r. w sprawie czasowego ograniczenia funkcjonowania jednostek systemu oświaty w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19. <https://www.dziennikustaw.gov.pl/DU/rok/2020/pozycja/410> [dostęp dnia 20.09.2020r.]

²⁰ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 20 marca 2020 r. w sprawie szczególnych rozwiązań w okresie czasowego ograniczenia funkcjonowania jednostek systemu oświaty w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19. <https://www.dziennikustaw.gov.pl/DU/rok/2020/pozycja/493> [dostęp dnia 20.09.2020 r.]

Ryc. 27. Wprowadzanie wybranych regulacji w systemie oświaty w czasie pandemii

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Raportu MEN.

Przed wydaniem Rozporządzenia z dnia 25 marca 2020 r. o umożliwieniu szkołom prowadzenia zajęć z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość przeprowadzono badanie (w dniach od 16 do 19 marca), z którego wynikało, że łącznie 94,8% szkół prowadzi już kształcenie na odległość. Tym samym rozporządzenie uprawomocniało decyzje podjęte już wcześniej przez szkoły. Na podstawie wydanych rozporządzeń jednostki systemu oświaty od 25 marca br. realizowały zadania edukacyjne z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość lub w inny sposób uzgodniony z organem prowadzącym. Należy podkreślić, że wprowadzone przez Ministerstwo Edukacji Narodowej rozwiązania nie wskazywały jedynie na zdalne nauczanie z wykorzystaniem wyłącznie środków komunikacji elektronicznej, lecz obejmowały także inne możliwe działania mieszczące się w ramach kształcenia na odległość, jak np. dostarczenie uczniom, którzy nie dysponują odpowiednimi narzędziami do nauki zdalnej, tradycyjnych materiałów edukacyjnych i pomocy dydaktycznych czy też polecenie programów edukacyjnych emitowanych przez telewizję²¹.

²¹ <https://www.gov.pl/web/edukacja/raport-ministra-edukacji-narodowej-na-temat-funkcjonowania-szkol-i-placowek-oswiatowych-w-okresie-covid-19> [dostęp dnia 20.09.2020r.]

W kontekście ograniczeń wprowadzonych wydanymi rozporządzeniami jednostki systemu oświaty musiały przygotować się także do kształcenia na odległość w szkołach prowadzących kształcenie zawodowe. Podejmowane przez szkoły działania mogły dotyczyć:

- prowadzenia zajęć w zakresie teoretycznych przedmiotów zawodowych z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość;
- przeniesienia części materiału na kolejny rok szkolny bądź realizacji materiału z kolejnych semestrów w roku szkolnym 2019/2020.

Tym samym w zakresie kształcenia zawodowego rozwiązania obejmowały:

- praktyki zawodowe,
- staże uczniowskie,
- zajęcia praktyczne.

Szczegółowy opis rozwiązań wprowadzanych w powyższych zakresach zaprezentowano w tab. nr 5.

Tab. 5. Rozwiązania w zakresie organizacji praktyk, staży i zajęć praktycznych

Data wprowadzenia/obowiązania	Praktyki zawodowe	Stáže uczniowskie	Zajęcia praktyczne
20.03.2020	wprowadzono tymczasowe rozwiązanie, zgodnie z którym praktyki zawodowe uczniów technikum i słuchaczy szkoły policealnej, zaplanowane do zrealizowania w okresie czasowego ograniczenia funkcjonowania jednostek systemu oświaty, realizuje się do końca roku szkolnego 2019/2020		20 marca br. wprowadzono rozwiązanie związane z realizacją zajęć praktycznych przez uczniów będących młodocianymi pracownikami, zgodnie z którym od 25 marca br. zajęcia praktyczne zaplanowane do zrealizowania w okresie, w którym wprowadzono czasowe ograniczenie funkcjonowania jednostek systemu oświaty, mogą być, w uzgodnieniu z pracodawcą, zrealizowane do końca roku szkolnego 2019/2020 lub w klasach programowo wyższych.
10.04.2020	wprowadzono możliwość organizacji praktyk także w klasach (semestrach) programowo wyższych.		wprowadzono rozwiązanie dotyczące uzyskania rocznej oceny klasyfikacyjnej przez uczniów klas programowo najwyższych branżowych szkół I stopnia będących młodocianymi pracownikami, którzy po zakończeniu czasowego ograniczenia funkcjonowania jednostek systemu oświaty nie będą mogli kontynuować nauki

			zawodu u pracodawcy z przyczyn leżących po stronie pracodawcy. Zgodnie z tym rozwiązaniem, uczniowie ci uzyskują roczną ocenę klasyfikacyjną z zajęć prowadzonych w ramach praktycznej nauki zawodu, o której mowa w art. 44h ust. 2 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, za faktyczny okres realizacji nauki zawodu.
29.04.2020 [od 4.05.2020]	uczniowie (słuchacze) szkół policealnych, jeżeli wyrażą na to zgodę (a w przypadku uczniów niepełnoletnich, po wyrażeniu zgody przez ich rodziców) mogą odbywać praktyki zawodowe u pracodawców lub w indywidualnych gospodarstwach rolnych. Podmiot przyjmujący uczniów na praktyki ma obowiązek zapewnić środki bezpieczeństwa związane ze zwalczaniem COVID-19, które uwzględniają odrębne przepisy dotyczące ograniczeń, nakazów i zakazów w przypadku wystąpienia stanu epidemii.		
29.04.2020 [od 4.05.2020]	Ponadto od 4 maja br. uczniowie technikum i słuchacze szkoły policealnej mają również możliwość skorzystania z dodatkowych form realizacji praktyk zawodowych.		

	<p>W okresie czasowego ograniczenia funkcjonowania jednostek systemu oświaty, praktyki zawodowe mogą zostać zaliczone także w przypadku, gdy:</p> <ol style="list-style-type: none">1) uczeń szkoły policealnej lub technikum posiada doświadczenie w danym zawodzie lub realizował działania w zakresie wolontariatu;2) uczeń szkoły policealnej lub technikum zrealizował staż zawodowy u pracodawcy lub przedsiębiorcy lub w indywidualnym gospodarstwie rolnym, w ramach regionalnych programów operacyjnych, o którym mowa w Wytocznych w zakresie realizacji przedsięwzięć z udziałem środków Europejskiego Funduszu Społecznego w obszarze edukacji na lata 2014-2020;3) uczeń szkoły policealnej lub technikum zrealizuje praktyki zawodowe w formie projektu edukacyjnego, we współpracy z pracodawcą		
--	--	--	--

	lub osobą prowadzącą indywidualne gospodarstwo rolne, lub w formie wirtualnego przedsiębiorstwa (tzw. firmy symulacyjnej).		
18.05.2020			przywrócona została możliwość prowadzenia wybranych zajęć praktycznych w szkolnictwie branżowym. Uczniowie klas III branżowych szkół I stopnia kształcący się w zawodzie, dla którego podstawa programowa przewiduje przygotowanie do uzyskania umiejętności kierowania pojazdem silnikowym albo do uzyskania kwalifikacji do wykonywania pracy na stanowisku kierowcy i umiejętności kierowania pojazdem silnikowym, mogli odbywać zajęcia praktyczne z zakresu nauki jazdy. Zajęcia te prowadzi się z uwzględnieniem przepisów odrębnych dotyczących ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z wystąpieniem stanu epidemii, właściwych dla zakładów pracy, po uzyskaniu zgody ucznia, a w przypadku niepełnoletniego ucznia – po uzyskaniu zgody jego rodzica.

			<p>Także od 18 maja br. umożliwiono słuchaczom ostatnich semestrów szkół policealnych realizację zajęć praktycznych niemożliwych do zrealizowania z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość po uzyskaniu zgody słuchacza, a w przypadku niepełnoletniego słuchacza – jego rodzica lub opiekuna prawnego, na udział w zajęciach w okresie czasowego ograniczenia funkcjonowania szkół na proponowanych warunkach.</p>
25.05.2020	<p>uczniowie III klas technikum, a od 1 czerwca br. uczniowie wszystkich klas technikum mają możliwość realizowania praktyk zawodowych u pracodawców lub w indywidualnych gospodarstwach rolnych, po wyrażeniu zgody przez ucznia, a w przypadku niepełnoletniego ucznia – przez jego rodzica.</p>	<p>Od 25 maja br. uczniowie klas programowo najwyższych branżowych szkół I stopnia i klas III technikum mogą odbywać staże uczniowskie. Podmiot przyjmujący uczniów na praktyki zawodowe i staże uczniowskie zapewnia prowadzenie tych praktyk i staży z uwzględnieniem przepisów odrębnych dotyczących ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z wystąpieniem stanu epidemii, właściwych dla zakładów pracy.</p>	
1.06.2020			<p>umożliwiono prowadzenie zajęć praktycznych z zakresu nauki jazdy dla uczniów III klas</p>

			<p>technikum kształcących się w zawodzie, dla którego podstawa programowa przewiduje przygotowanie do uzyskania umiejętności kierowania pojazdem silnikowym.</p> <p>umożliwiono realizację zajęć praktycznych dla uczniów III klas branżowych szkół I stopnia, w tym uczniów będących młodocianymi pracownikami.</p>
--	--	--	---

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://www.gov.pl/web/edukacja/raport-ministra-edukacji-narodowej-na-temat-funkcjonowania-szkol-i-placowek-oswiatowych-w-okresie-covid-19> [dostęp dnia 20.09.2020r.]

Dynamicznie zmieniające się otoczenie wymuszało wielokrotne zmiany przepisów regulujących problematykę kształcenia praktycznego w szkołach branżowych w okresie pandemii. Działania podjęte początkowo miały charakter doraźny, a dopiero później przekształcały się w rozwiązania systemowe. W przypadku praktyk zawodowych początkowo wydłużano czas na ich realizację do końca roku szkolnego, następnie umożliwiono ich odbycie w kolejnych semestrach, a także zaliczanie praktyk na podstawie wolontariatu czy stażu, po czym ponownie umożliwiono ich odbywanie u przedsiębiorców. Z kolei pierwszą zmianą dotyczącą zajęć praktycznych było umożliwienie ich realizacji do końca roku szkolnego lub w kolejnym roku w klasach programowo wyższych. Następnie wprowadzono roczną ocenę klasyfikacyjną, po czym w maju i czerwcu 2020 ponownie umożliwiono realizację niektórych zajęć praktycznych. Zastanawiające jest w jaki sposób szkoły dokumentują i raportują podjęte na podstawie tych rozporządzeń decyzje. Niestety większość wprowadzonych regulacji jedynie przedłużała czas zaliczenia poszczególnych form lub pozwalała na ich przeniesienie na kolejne semestry. Jedynie jeden przepis umożliwiał ich realizację w innej formie takiej jak

posiadanie przez ucznia szkoły policealnej lub technikum doświadczenie w danym zawodzie lub realizowanie zadań wchodzące w zakres praktycznej nauki zawodu w ramach wolontariatu i tym samym wprowadzał dodatkowe formy realizacji praktyk zawodowych. Tymczasowość rozwiązań wprowadzanych przez regulacje prawne, znajdująca odzwierciedlenie w ich częstych zmianach nie pozwala zakładać, że rozwiązania te będzie można z powodzeniem zastosować w przypadku wystąpienia w przyszłości podobnych sytuacji kryzysowych.

Na rok szkolny 2020/21 Ministerstwo Edukacji Narodowej opublikowało „Wytyczne MEN, MZ i GIS dla publicznych i niepublicznych szkół i placówek od 1 września 2020 r.”.

Niestety wiele z nich związanych jest ze zdrowiem publicznym i czystością a nie organizacją procesu kształcenia praktycznego w tym odbywania staży i praktyk np.²²:

- *Do szkoły może uczęszczać uczeń bez objawów chorobowych sugerujących infekcję dróg oddechowych (...)*
- *Przy wejściu do budynku szkoły należy zamieścić informację o obowiązku dezynfekowania rąk oraz instrukcję użycia środka dezynfekującego (...)*
- *Rekomenduje się posiadanie termometru bezdotykowego (co najmniej 1 termometr dla szkoły) (...)*
- *Przedmioty i sprzęty znajdujące się w sali, których nie można skutecznie umyć, uprać lub dezynfekować, należy usunąć lub uniemożliwić do nich dostęp (...)*
- *W sali gimnastycznej używany sprzęt sportowy oraz podłoga powinny zostać umyte detergentem lub zdezynfekowane po każdym dniu zajęć, a w miarę możliwości po każdym zajęciach (...)*
- *Należy wietrzyć sale, części wspólne (korytarze) co najmniej raz na godzinę (...)*
- *Środki do dezynfekcji rąk powinny być rozmieszczone w świetlicy w sposób umożliwiający łatwy dostęp dla wychowanków pod nadzorem opiekuna. (...)*

Jednym z punktów wytycznych jest zapis, że to „dyrektor szkoły opracowuje wewnętrzny regulamin lub procedury funkcjonowania szkoły w czasie epidemii”, co oznacza, że to w kompetencjach dyrektora szkoły pozostaje decyzja czy i w jakim zakresie przyjąć do realizacji wytyczne MEN. Do szkół branżowych i kształcenia praktycznego odnoszą się zaledwie dwa zapisy omawianych wytycznych, które m.in. nakładają na podmiot przyjmujący uczniów na staże i praktyki (przedsiębiorcę) odpowiedzialność za ich bezpieczeństwo w czasie tych zajęć.tj. „ *W przypadku odbywania zajęć w ramach praktycznej nauki*

²² Wytyczne MEN, MZ i GIS dla publicznych i niepublicznych szkół i placówek od 1 września 2020 r.

zawodu uczniów i słuchaczy u pracodawców podmiot przyjmujący uczniów zapewnia prowadzenie tych zajęć z uwzględnieniem przepisów odrębnych dotyczących ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z wystąpieniem stanu epidemii, właściwych dla zakładów pracy oraz wytycznych ministrów właściwych dla zawodów szkolnictwa branżowego, dotyczących poszczególnych branż.” oraz „sprzęt i materiały wykorzystywane podczas zajęć praktycznych w szkołach i placówkach prowadzących kształcenie zawodowe należy czyścić lub dezynfekować.”

Zdaniem autora przedstawione wyżej rozwiązania należy ocenić neutralnie, bowiem nie będą one ani zachęcać ani zniechęcać pracodawców do przyjmowania uczniów na zajęcia w ramach praktycznej nauki zawodu. To pracodawca w porozumieniu ze szkołą będzie mógł, z uwzględnieniem odrębnych ograniczeń, nakazów i zakazów, podejmować decyzje o prowadzeniu takich zajęć. Wprowadzenie ewentualnych mechanizmów wsparcia tego procesu w sytuacjach kryzysowych mogłoby być odebrane odbierane negatywnie tj. jako sprzyjające rozszerzaniu się pandemii.

Czas pandemii pokazał, że można edukować z wykorzystaniem technologii takich, jak MS Teams, Google Classroom czy Zoom oraz zbudował świadomość, że należy rozważyć istotne zmiany w metodyce nauczania pozostawiając pewne z tych narzędzi na dłużej. Model ten nazywany mieszanym wydaje się dobrym rozwiązaniem nie tylko w czasie pandemii. Dla uczniów to doświadczenie ujawniło istnienie wielu nowych możliwości wykorzystania smartfona, tabletu, laptopa czy komputera do nauki.

Wprowadzony i przedłużany tzw. lockdown nie sprzyjał przyjęciu długotrwałej strategii i wprowadzał poczucie tymczasowości przyjętych rozwiązań. To natomiast skutkowało tym, że niewiele szkół podjęło się diagnozy sytuacji uczniów i nauczycieli²³. Analiz brakuje także na poziomie centralnym zarówno w kontekście wykorzystywanych technologii jak i ich ewaluacji. Brak także analiz pokazujących m.in. jak wielu uczniów nie uczestniczyło w zajęciach i jak ta luka zostanie uzupełniona. Wydaje się, że w kontekście edukacji częściej

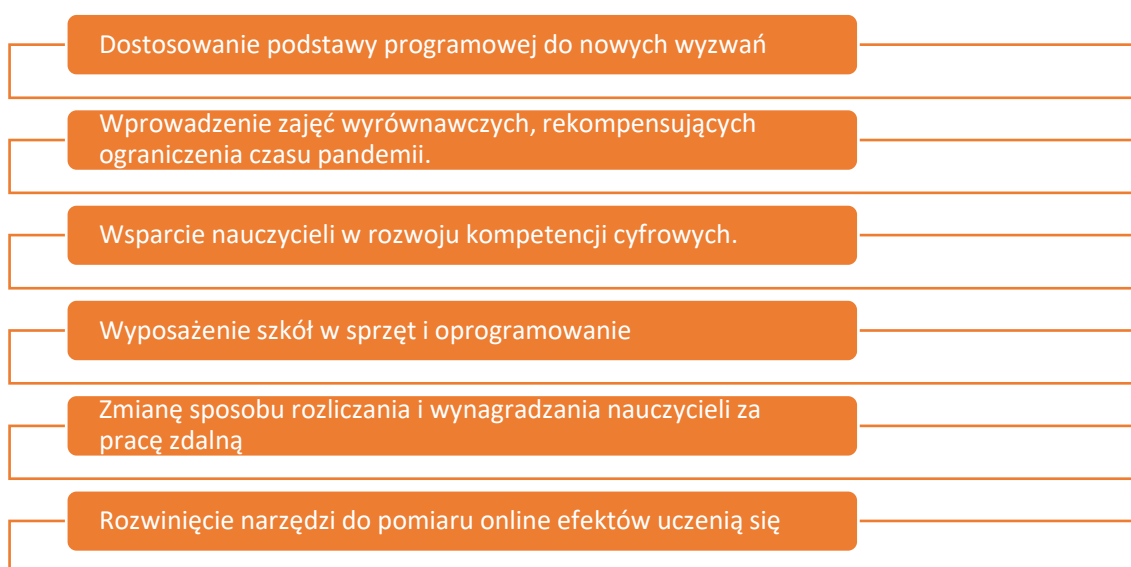
²³ Alert dla edukacji, s. 9. www.oees.pl/dobrzewiedziec [dostęp dnia 20.09.2020r.]

prowadzono dyskusję o zdrowiu publicznym (np. gdzie i jak w szkole nosić maseczkę ochronną) aniżeli o realnych problemach edukacji.

Z całą pewnością system edukacyjny podąży za zmianami, które występują w społeczeństwie jednak należy pamiętać, że powinien je jednak czasami wyprzedzać. Szkoła, w tym szkoła branżowa, powinna bowiem wskazywać i kształcić także w zawodach, które będą potrzebne nie tylko dzisiaj, ale także w przyszłości.

Alert dla edukacji wydany przez Open Eyes Economy oraz Kolegium Gospodarki i Administracji Publicznej Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie zawiera rekomendacje dla całego systemu edukacyjnego w Polsce co zaprezentowano na rycinie nr 28.

Ryc. 28. Rekomendacje dla systemu edukacyjnego w Polsce

Źródło: Opracowanie własne na podstawie „Alert edukacyjny 12” – www.oees.pl/dobrzewiedziec [dostęp dnia 20.09.2020].

Mimo, że alert edukacyjny bardzo trafnie wskazuje rekomendacje dla systemu edukacyjnego w Polsce to jednak pomija on problem realizacji praktycznej nauki zawodu, a w szczególności praktyk i staży. Trwająca pandemia i wdrażanie nauczania zdalnego wykluczyły z systemu edukacji wielu uczniów, a ryzyko pogłębienia się nierówności umiejętności cyfrowych wciąż rośnie. Wynika to głównie z nierówności infrastrukturalnych oraz dostępu do sprzętu i

Internetu. Oczywiście system mieszany, nazywany czasem hybrydowym, wydaje się najbardziej optymalny z wielu powodów. Nie należy jednak zapominać, że w kształceniu zawodowym forma zdalna powinna być formą uzupełniającą a nie podstawową ponieważ umiejętności praktyczne były, są i będą kluczowe z punktu widzenia przyszłego pracodawcy.

Epidemia, jak wiele innych kryzysów przynosi zagrożenia, ale też stwarza szanse na zmiany organizacyjne. Wydaje się że jest to doskonały moment na zmianę z podawczej formy kształcenia na formę partycypacyjną. Cel taki można osiągnąć wprowadzając m.in. prace projektowane, w które angażowane będą grupy uczniowskie np. we współpracy z pracodawcami. Takie działanie może pomóc wyeliminować wykluczenie społeczne, a także przyczynić się do wprowadzenia kształcenia zawodowego w nowy wymiar. Zespołowe uczenie się może zachęcić także do zadawania pytań, wyjaśniania przyczyn zjawisk i szukania powiązań pomiędzy faktami. W tym modelu wiedza jest współtworzona przez ucznia lub grupę uczniów, którzy rzecz jasna czasem popełniają błędy traktując je jako kolejne wyzwania i szanse na rozwój. Podsumowanie najważniejszych problemów edukacyjnych związanych z epidemią zaprezentowano w tabeli nr 6.

Tab. 6. Zdiagnozowane problemy edukacji w czasie pandemii

Poziom	Opis
Systemowy i zarządczy	<ul style="list-style-type: none"> • Centralizacja i sztywność systemu • Brak zarządzania wiedzą
Społeczny	<ul style="list-style-type: none"> • Brak współpracy pomiędzy interesariuszami • Izolacja szkoły • Nastawienie na standardy a nie potrzeby
Merytoryczny	<ul style="list-style-type: none"> • Nieprzygotowanie nauczycieli do niestandardowych form pracy z uczniem • Niskie kompetencje cyfrowe nauczycieli • Brak wykorzystania narzędzi i zasobów cyfrowych w kształceniu • Brak planu i strategii • Przeciążenie uczniów i nauczycieli
Materialny	<ul style="list-style-type: none"> • Nierówności społeczne w dostępie do edukacji • Problemy z rozliczaniem czasu pracy • Niedofinansowanie • Niewystarczająca infrastruktura do prowadzenia kształcenia zdalnego

	<ul style="list-style-type: none"> • Wykorzystywanie w pracy zdalnej z uczniami prywatnego sprzętu komputerowego
--	---

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Czaplinski P. [et al.] Czy pandemia przyniesie rzeczywistą rewolucję w edukacji, Raport edukacja 2020, s. 20-21.

Wymienione w tabeli nr 6 problemy podzielono na cztery poziomy odnoszące się do rozwiązań systemowych i zarządczych, społecznych, merytorycznych i materialnych przy czym wszystkie z nich są ze sobą wzajemnie powiązane.

Trudno jest jednoznacznie wskazać ich rangę, niemniej to na poziomie systemowym i zarządczym powinny zapadać decyzje umożliwiające rozwiązywanie problemów występujących na pozostałych poziomach.

Wśród zdiagnozowanych problemów nie wskazano tych, które są związane z praktyczną nauką zawodu lub współpracą szkół z pracodawcami.

5. Wnioski i rekomendacje dla SRK-T

Niniejszy raport pozwala na szeroką ocenę zakresu regulacji współpracy przedsiębiorców ze szkołami branżowymi kształcącymi dla potrzeb organizacji turystyki. Efektem tego jest zaprezentowana poniżej lista rekomendacji proponowanych do realizacji przez SRK-T.

REKOMENDACJE OGÓLNE

1. Obowiązujące od 1 września 2017 r. zmienione prawo oświatowe wskazuje na potrzebę uzyskania wsparcia procesu edukacji ze strony pracodawców, stowarzyszeń, związków pracodawców a także sektorowych rad kompetencji. Zadaniem SRK-T powinno być inicjowanie podejmowania działań wspierających edukację, w tym głównie w zakresie odpowiedzi na diagnozę Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030, z której wynika niedopasowanie struktury kształcenia do potrzeb rynku pracy. W tym celu należy ustalić jaka występuje relacja pomiędzy liczbą uczniów kształcących się w danych zawodach wg. województw a liczbą przedsiębiorstw przyporządkowanych do tej branży (a zatem zawodów) wg. PKD. W ten sposób będzie można ustalić listę zawodów deficytowych.
2. Obowiązek współpracy szkół z pracodawcami w zakresie 1) realizacji kształcenia zawodowego, w tym praktycznej nauki zawodu, we współpracy z

- pracodawcą, 2) wyposażenia warsztatów lub pracowni szkolnych, 3) organizacji egzaminów zawodowych, 4) doskonalenia nauczycieli kształcenia zawodowego, w tym organizowania szkoleń branżowych, 5) realizacji doradztwa zawodowego i promocji kształcenia zawodowego, czy też 6) tworzeniu klas patronackich od roku szkolnego 2022/2023 i w kolejnych latach szkolnych dla wszystkich szkół prowadzących kształcenie zawodowe będzie obowiązkowa. Badania zaprezentowane w niniejszym raporcie stanowią przegląd aktualnej sytuacji w szkołach. Pożądanym byłoby prowadzenie przez SRK-T działań upowszechniających poszczególne formy współpracy (np. poprzez postery, podcasty lub filmy promujące dobre praktyki w zakresie współpracy szkół i pracodawców), a także odnoszących się do nich regulacji prawnych, ponieważ pracodawcy, często są nieświadomi ich obowiązywania. W szczególności pożądanym byłoby wskazywanie korzyści z tej współpracy.
3. W trakcie badań ustalono jakie działania należy podjąć, aby poprawić dotychczasową współpracę przedsiębiorców ze szkołami. Zadaniem SRK-T powinna być dyskusja nad uzyskanymi wynikami i składanie rekomendacji w zakresie zmian prawnych tj. np. w zakresie uregulowania finansowania tej działalności w przedsiębiorstwach, poszukiwania rozwiązań prawnych umożliwiających realizację wspólnych projektów uczniów i przedsiębiorców.
 4. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 22 lutego 2019 r. w sprawie praktycznej nauki zawodu określa jakie elementy należy zawrzeć w umowach zawieranych pomiędzy szkołą a pracodawcą, a także pomiędzy uczniem a pracodawcą. Stworzenie banku wzorców umów, dotyczących poszczególnych form współpracy byłoby ułatwieniem i zachętą do nawiązywania współpracy szkół i przedsiębiorców.
 5. Prowadzana w ostatnim okresie dyskusja o funkcjonowaniu systemu oświaty, a także idące w ślad za nią zmiany prawne zbyt często koncertowały się na zdrowiu publicznym, w oderwaniu od realnych problemów edukacyjnych związanych z pandemią np.²⁴:
 - *Do szkoły może uczęszczać uczeń bez objawów chorobowych sugerujących infekcję dróg oddechowych (...)*

²⁴ Wytyczne MEN, MZ i GIS dla publicznych i niepublicznych szkół i placówek od 1 września 2020 r.

- *Przy wejściu do budynku szkoły należy zamieścić informację o obowiązku dezynfekowania rąk oraz instrukcję użycia środka dezynfekującego (...)*
- *Rekomenduje się posiadanie termometru bezdotykowego (co najmniej 1 termometr dla szkoły) (...)*
- *Przedmioty i sprzęty znajdujące się w sali, których nie można skutecznie umyć, uprać lub dezynfekować, należy usunąć lub uniemożliwić do nich dostęp (...)*
- *W sali gimnastycznej używany sprzęt sportowy oraz podłoga powinny zostać umyte detergentem lub zdezynfekowane po każdym dniu zajęć, a w miarę możliwości po każdych zajęciach (...)*

Do szkół branżowych i kształcenia praktycznego odnoszą się zaledwie dwa zapisy, które – co warto podkreślić – przerzucają odpowiedzialność za bezpieczeństwo uczniów i praktykantów na podmiot przyjmujący uczniów tj. „*W przypadku odbywania zajęć w ramach praktycznej nauki zawodu uczniów i słuchaczy u pracodawców podmiot przyjmujący uczniów zapewnia prowadzenie tych zajęć z uwzględnieniem przepisów odrębnych dotyczących ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z wystąpieniem stanu epidemii, właściwych dla zakładów pracy oraz wytycznych ministrów właściwych dla zawodów szkolnictwa branżowego, dotyczących poszczególnych branż.*” oraz „*sprzęt i materiały wykorzystywane podczas zajęć praktycznych w szkołach i placówkach prowadzących kształcenie zawodowe należy czyścić lub dezynfekować.*” Zadaniem SRK-T powinno być lobbowanie za tworzeniem rozwiązań prawnych regulujących współpracę przedsiębiorców ze szkołami w czasie pandemii.

6. Pożądanym byłoby aby SRK-T uruchomiła własne narzędzia informatyczne, które będą wspomagały kształcenie z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość w trybie zdalnym lub hybrydowym. Nie chodzi tu jednak tylko i wyłącznie o informacje o charakterze dydaktycznym, a raczej budowanie platformy współpracy, wymiany idei i myśli w tym obszarze. Takie działanie może pomóc wyeliminować wykluczenie społeczne, a także przyczynić się może do wprowadzenia kształcenia zawodowego w nowy wymiar. Zespołowe uczenie się może zachęcić także do zadawania pytań, wyjaśniania przyczyn zjawisk i szukania powiązań pomiędzy faktami. W tym modelu wiedza jest współtworzona przez ucznia lub grupę uczniów, którzy

rzecz jasna czasem popełniają błędy traktując je jako kolejne wyzwania i szansę na rozwój.

REKOMENDACJE BRANŻOWE

7. Badania wykazały, że stosunkowo niewiele placówek decyduje się na wspólne przygotowanie programu nauczania - 18% w zawodzie technika obsługi turystycznej i 33% w zawodzie technika turystyki wiejskiej. Zadaniem SRK-T powinno być tworzenie przestrzeni do dyskusji i spotkań obu stron tego procesu i namawianie do większej aktywności w tym zakresie.
8. SRK-T powinna skupić się także w swojej działalności na likwidacji barier (w tym prawnych) występujących w obszarze współpracy placówek kształcących dla branży turystyki a przedsiębiorstwami. Oczywiście niektóre z nich takie jak likwidacja luki technologicznej pomiędzy szkołą a biznesem nie jest możliwa poprzez działania Rady, ale już lobbowanie za wprowadzeniem gratyfikacji zachęcających pracodawców do współpracy jest jak najbardziej możliwa.

Zakres wykorzystanych źródeł:

- Alert edukacyjny 12 – www.oees.pl/dobrzewiedziec [dostęp dnia 20.09.2020 r.]
- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030, Warszawa 2019 r., s. 12. <https://www.gov.pl/web/fundusze-regiony/krajowa-strategia-rozwoju-regionalnego> [dostęp 19.08.2020 r.]
- Obowiązek współpracy szkół z pracodawcami <https://www.gov.pl/web/edukacja/obowiazek-wspolpracy-szkol-z-pracodawcami> [dostęp dnia 30.08.2020 r.]
- Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2018/2019 - <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/edukacja/edukacja/oswiata-i-wychowanie-w-roku-szkolnym-20182019,1,14.html> [dostęp dnia 19.08.2020]
- Pawlak M., Współpraca szkół z pracodawcami: <https://www.lscdn.pl/pl/publikacje/cww/ksztalcenie->

[zawodowe/8343,Wspolpraca-szkol-z-pracodawcami.html](#) [dostęp dnia 30.08.2020 r,]

- Prawo oświatowe - Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. (Dz. U. z 2020 r. poz. 910 i 1378)
- Raport MEN na temat funkcjonowania szkół i placówek oświatowych w okresie covid-19 <https://www.gov.pl/web/edukacja/raport-ministra-edukacji-narodowej-na-temat-funkcjonowania-szkol-i-placowek-oswiatowych-w-okresie-covid-19> [dostęp dnia 20.09.2020 r.]
- Reforma edukacji <https://reformaedukacji.men.gov.pl/o-reformie/uczen-i-rodzic/branzowa-szkola-i-i-ii-stopnia.html> [dostęp dnia 19.08.2020 r.].
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 11 marca 2020 r. w sprawie czasowego ograniczenia funkcjonowania jednostek systemu oświaty w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19. <https://www.dziennikustaw.gov.pl/DU/rok/2020/pozycja/410> [dostęp dnia 20.09.2020 r.]
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 20 marca 2020 r. w sprawie szczególnych rozwiązań w okresie czasowego ograniczenia funkcjonowania jednostek systemu oświaty w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19. <https://www.dziennikustaw.gov.pl/DU/rok/2020/pozycja/493> [dostęp dnia 20.09.2020 r.]
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 22 lutego 2019 r. w sprawie praktycznej nauki zawodu - Dz.U. 2019 r. poz. 391.
- Współpraca szkolnictwa zawodowego z przedsiębiorcami w województwie dolnośląskim, Wałbrzych 2019 r.
- Wytoczne MEN, MZ i GIS dla publicznych i niepublicznych szkół i placówek od 1 września 2020 r.